

Riksdagens protokoll

2001/02:67

Tisdagen den 12 februari

Protokoll
2001/02:67

Kl. 14.00 – 16.23
18.00 – 19.33

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 5 och 6 februari.

2 § Meddelande om frågestund

Talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 14 februari kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsminister Göran Persson, statsrådet Ingela Thalén, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Leif Pagrotsky och näringsminister Björn Rosengren.

3 § Meddelande om aktuell debatt

Talmannen meddelade att på begäran av Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om situationen inom den svenska äldreomsorgen äga rum *fredagen den 22 februari kl. 9.00*.

Från regeringen skulle socialminister Lars Engqvist delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Begäran om aktuell debatt

Det pågår för närvarande en intensiv samhällsdebatt om situationen inom den svenska äldreomsorgen. Olika rapporter om brist på personal, låg utbildningsnivå bland delar av personalen och fall av vanvård lyfts fram i media. Om inte krafttag görs nu riskerar vi att snart stå inför en mycket allvarlig kris inom äldreomsorgen.

Med anledning av detta begär Miljöpartiets riksdagsgrupp en aktuell debatt i frågan.

Stockholm den 5 februari 2002

Marianne Samuelsson

Gruppledare

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2001/02:229

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:229 av Anna Kinberg (m) om svenska medborgares rättssäkerhet

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 11 februari 2002

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 2001/02:237

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:237 av Marie Engström (v) om de ungas skuldsättning

Interpellationen kommer att besvaras den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är inbokade möten, möte med EU-nämnden och utlandsresor.

Stockholm den 7 februari 2002

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2001/02:201

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:201 av Birgitta Sellén om infrastrukturen i Sundsvallstrakten

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 19 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är internationella resor och andra inbokade engagemang.

Stockholm den 8 februari 2002

Miljödepartementet

Lena Sommestad

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2001/02:232

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:232 av Maria Larsson om miljöbalken

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 8 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är internationella resor och andra inbokade engagemang.
Stockholm den 8 februari 2002
Miljödepartementet
Lena Sommestad
Enligt uppdrag
Kathrin Flossing
Expeditions- och rättschef

Prot. 2001/02:67
12 februari

---

5 § Svar på interpellation 2001/02:210 om agerande i Tjetjenien

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Johan Lagerfelt har i sin interpellation tagit upp frågan om Rysslands agerande i Tjetjenien. Han föreslår att talan bör väckas mot Ryssland vid Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna.

Låt mig börja med att understryka regeringens fortsatt starka oro över situationen i Tjetjenien. Vi delar denna oro med övriga EU-länder. I medierna får konflikten i Tjetjenien inte längre samma dagliga uppmärksamhet som under de våldsamma striderna 1999 och 2000. Men konflikten pågår alltjämt. Hat och misstro håller den vid liv. Överfall från väpnade tjetjenska grupper och s.k. rensningsaktioner från de ryska federala förbanden hör till vardagen.

Konflikten i Tjetjenien har flera orsaker, alltifrån oförrätter begångna i det förflutna till social och ekonomisk misär i nutid. På en sådan konflikt finns inga enkla lösningar. Situationen förvärrades när Tjetjenien under 1990-talet blev en hård för grov organiserad brottslighet, under skydd av en korrumperad lokal regim. T.o.m. den internationella terrorismen sträckte sina tentakler till Tjetjenien. Den ryska regeringen säger sig vilja återställa ordningen i Tjetjenien. Vi är starkt kritiska mot de metoder den har använt. Endast en politisk lösning kan skapa fred och försoning i Tjetjenien.

Vår oro gäller främst den humanitära situationen. Hundratusentals oskyldiga civila har tvingats fly från sina hem. Många lever under svåra förhållanden i Tjetjenien. Andra uppehåller sig hos värdfamiljer och i tältläger i grannrepubliken Ingusjetien. Internationella hjälporganisationer, bl.a. UNHCR och Röda korset, är verksamma i området. Sverige har lämnat betydande ekonomiska bidrag till deras arbete. Ryska myndigheter gör också viktiga insatser. Hjälparbetet bedrivs under besvärliga villkor. Säkerhetsläget i Tjetjenien är fortfarande allvarligt. Rysk byråkrati och krångel har tidvis försvårat hjälparbetet. Utredningarna av misstänkta brott mot mänskliga rättigheter och humanitär rätt går långsamt. Lagföring av misstänkta har hittills varit mycket bristfällig.

Allt detta har vi klargjort för den ryska regeringen. Vår och EU:s position är entydig: Vi respekterar Rysslands territoriella integritet. Tjetjenien är en del av Ryssland. Ingen ifrågasätter Rysslands rätt att bekämpa terrorism på sitt territorium. Men mänskliga rättigheter och humanitär rätt måste respekteras. Konflikten i Tjetjenien kan endast få en varaktig lösning på politisk väg, med fredliga medel. Det tjetjenska folkets förtroende kan inte vinnas med vapenmakt. Det humanitära hjälparbetet måste underlättas. Rapporter om övergrepp och brott mot mänskliga rättigheter

och humanitär rätt måste utredas snabbt och grundligt. De ansvariga måste lagföras.

Jag invänder mot Johan Lagerfelts påstående att våra reaktioner har begränsats till ”rutinmässigt fördömande”. Den svenska kritiken har varit tydlig och konsekvent. Vårt och övriga EU:s agerande har varit målmedvetet. Konflikten i Tjetjenien har tagits upp i så gott som alla politiska kontakter med Ryssland sedan 1999. Det gäller både dialogen mellan EU och Ryssland, inte minst under det svenska EU-ordförandeskapet, och inom ramen för Sveriges bilaterala kontakter med Ryssland. Tillsammans med övriga EU-länder har vi agerat i internationella fora. FN:s kommission för mänskliga rättigheter har två gånger – 2000 och 2001 – på EU:s initiativ riktat kritik mot Ryssland för agerandet i Tjetjenien. OSSE har sedan i juni förra året, efter påtryckningar från bl.a. EU, ånyo sin stödgrupp för Tjetjenien på plats i republiken. Europarådet spelar en viktig roll, inte minst genom den parlamentariska församlingens och kommissariens för mänskliga rättigheter betydelsefulla arbete. Sedan ett par år finns experter från Europarådet på plats i Tjetjenien för att bistå i arbetet att följa upp rapporterna om övergrepp.

Läget i Tjetjenien är långt ifrån tillfredsställande. Bl.a. ser vi nu återigen tecken på nya flyktingströmmar. Samtidigt finns tendenser till en utveckling i mer hoppfull riktning, bl.a. enligt Europarådets parlamentariska församling. Det är viktigt att vi från omvärldens sida bibehåller det politiska trycket på alla inblandade i konflikten.

Huvudmålet för omvärldens ansträngningar – inklusive våra och EU:s – måste vara att nå ett slut på striderna samt att skapa förutsättningar för varaktig fred och försoning i Tjetjenien. Att väcka mellanstatligt klagomål mot Ryssland inför Europadomstolen ser jag inte som ett effektivt instrument för att åstadkomma detta. Snarare skulle det riskera att motverka sitt syfte. I stället bör vi använda en kombination av kritisk dialog och konkreta insatser för att understödja en utveckling i rätt riktning i Tjetjenien. Det beslut som togs i det danska folketinget under den förra danska regeringen har, vad jag förstått, inte heller medfört något initiativ från den danska regeringens sida.

Sverige kommer även i fortsättningen, inte minst inom EU, att agera aktivt för att behålla Tjetjenienfrågan högt på dagordningen.

Anf. 2 JOHAN LAGERFELT (m):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Jag kan konstatera att det i mångt och mycket råder samsyn mellan oss i denna trista fråga. Men på ett par punkter måste jag emellertid anmäla avvikande uppfattning. Och jag tänker börja med den seglivade myten om Tjetjenien som någon sorts nav i den internationella terrorismen.

Jag vill påminna kammaren om att Vladimir Putin före den 11 september i fjol oavbrutet klagade på att det fanns mängder med afghanska krigare i Tjetjenien som slogs mot de ryska förbanden. Efter den 11 september bytte han emellertid tonart och började i stället högljutt klaga över alla tjetjener som befann sig i Afghanistan och stred tillsammans med talibanerna. Hittills har man enligt källor i Pentagon hittat saudiska talibaner, yemenitiska, pakistanska, algeriska, brittiska, egyptiska, australiska, franska, belgiska, svenska och danska talibaner, och som bekant

även en amerikansk taliban, men inte en enda tjetjen. Låt oss därför en gång för alla begrava denna vandringssågen tillsammans med den berömda råttan i pizzan.

Det finns mycket i övrigt som jag också är beredd att debattera, exempelvis Tjetjeniens legala status, varvid Khasav-Jurtavtalet från den 31 augusti 1996 måste vara utgångspunkten. Men det tänker jag inte göra här i dag, utan i dag ska vi prata om de ryska övergreppen.

Dagligen drabbas den tjetjenska civilbefolkningen av godtyckliga arresteringar och avrättningar, försvinnanden, rutinmässig tortyr och miss-handel av fångar, gruppvåldtäkter – det gäller både män och kvinnor – och andra rutinmässiga kränkningar och övergrepp. Döda kroppar lämnas inte ut till de anhöriga med mindre än att det betalas en lösensumma – den aktuella taxan är 1 000 rubel – samt att de anhöriga skriver under ett erkännande av att den döde var en s.k. terrorist.

Detta låter kanske överdrivet och överkligt. Så här kan människor inte uppföra sig mot varandra, tänker de flesta av oss. Men tyvärr är verkligheten i Tjetjenien precis så otäck som jag beskriver den. Ett otal rapporter från i första hand frivilligorganisationer är samstämmiga.

Från Läkare utan gränser kom i januari i år en rapport med titeln *Ut-satta personer förvägras hjälp*. Från Norska Helsingforskommittén kom rapporten *Gömd terror*. Den borde egentligen heta *Ignorerad terror*. Från Physicians for Human Rights kom rapporten *Åndlös brutalitet*. Från Human Rights Watch kom rapporten *Välkommen till helvetet*. Det är otäck läsning, men den är nödvändig om man vill sätta sig in i den skräckregim som råder i Tjetjenien. Att mot denna bakgrund prata om att ryska myndigheter också gör viktiga insatser är för mig obegripligt.

Fru talman! Utrikesministern avrundade sitt inlägg med att konstatera att det beslut som togs i det danska folketinget under den förra regeringen inte har lett till något initiativ. Det är helt riktigt. Men med tanke på att en av signatörerna var den nuvarande utrikesministern Per Stig Møller blir den kommande debatten därstädes i april mycket intressant.

Jag vill fråga utrikesministern varför Sverige nödvändigtvis måste vänta på att något annat land visar vägen. Sverige visade vägen och anmälde exempelvis den tidigare juntan i Grekland till Europadomstolen tillsammans med en del andra länder, om jag minns rätt. Juntans övergrepp var en bråkdel av de övergrepp den ryska regeringen gör sig skyldig till i Tjetjenien. Vad väntar Sverige på?

Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Till att börja med är vi överens om att det är en förfärlig situation i Tjetjenien. När det sedan gäller terrorismen sade jag inte att Tjetjenien är ett nav i den internationella terrorismen. Jag sade däremot att den internationella terrorismen har sträckt sina tentakler även till Tjetjenien. Det är en viss skillnad. Vi har också många gånger från den svenska regeringen framhållit att närvaron av internationell terrorism i Tjetjenien inte ursäktar den ryska regeringens sätt att hantera situationen i Tjetjenien. Omvärlden får, har vi också understrukit, inte blunda för övergreppen t.ex. i Tjetjenien på grund av den globala kampen mot terrorismen. Jag tycker att det är viktigt att vi påpekar detta många gånger både för Ryssland och för andra länder som försöker ursäkt sina egna angrepp med att det är en kamp mot terrorismen.

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

Varför tycker vi inte att ett s.k. mellanstatligt klagomål till Europarådet är rätt princip? Ett av skälen är att vi är rädda för att de utländska representanter och observatörer från internationella organisationer och från Europarådet som trots allt finns på plats inte kommer att få stanna i Tjetjenien om man använder den metoden. Vi tror att de gör en stor nytta när de finns på plats. De ger oss information om läget och garanterar dessutom att den ryska regeringen inte begår och stöttar fler övergrepp mot befolkningen. Det sker tillräckligt många övergrepp redan. Ju fler observatörer som finns på plats, desto bättre är det trots allt för utvecklingen i Tjetjenien.

Vi vet också att det är ett oerhört trubbigt instrument. Det är därför det nästan aldrig har använts under de senaste decennierna. Det är väldigt utdragna och byråkratiska processer som tar lång tid. Vi tror därför att riskerna med att sätta i gång ett sådant förfarande är betydligt större än fördelarna.

Anf. 4 JOHAN LAGERFELT (m):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för dessa kompletterande synpunkter och även för den lilla tillrättavisningen. Jag beskrev saker och ting med ord som utrikesministern själv inte hade använt.

Tyvärr delar jag inte utrikesministerns uppfattning att det finns tendenser till en hoppfull utveckling i Tjetjenien. Utrikesministern hänvisar här till Europarådets parlamentariska församling. Jag har tolkat rapporten därifrån något annorlunda.

Rudolf Bindig är Tjetjenienrapportör för Europarådets parlamentariska församling. I sin rapport från den 21 januari i år skriver han bl.a. att ingen märkbar förbättring har kunnat noteras i republiken Tjetjenien vad beträffar de mänskliga rättigheterna. Han utvecklar sina tankar i frågan, och hans slutsatser är precis desamma som slutsatserna i de rapporter som jag hänvisade till i mitt första inlägg. Vad han däremot konstaterar är att den internationella situationen har förändrats efter den 11 september och att frågan om de mänskliga rättigheterna har fått stå tillbaka för kampen mot terrorismen. Det är knappast mera hoppfullt, fru talman.

Vidare kan jag konstatera att förintelseminnesmuseet i Amerika i förra veckan satte upp Tjetjenien på sin bevakningslista. Det är knappast heller speciellt hoppfullt.

I förra veckan intervjuades den tjetjenska utrikesministern i USA. Han uppskattade att 200 000 tjetjener dödades under de två krigen mot ryssarna. Jag är medveten om att det är en väldigt approximativ siffra, men det skulle innebära 20 % av befolkningen.

Jag måste ställa en fråga. Det är med tanke på dessa väldokumenterade övergrepp inte bara en retorisk fråga. När är det berättigat att ta ordet folkmord i sin mun? Låt oss komma i håg att Slobodan Milošević står åtalad i Haag för bl.a. folkmord. Siffran som nämns i hans fall är ca 7 000 mord. Jag hoppas att vi inte arbetar med dubbel bokföring visavi Ryssland.

När är det, också utifrån dessa väldokumenterade övergrepp, berättigat att börja tala om statsterrorism? När har de ryska övergreppen nått en sådan omfattning att ett sådant begrepp blir tillämpligt? Jag vore tacksam om utrikesministern ville utveckla sin ståndpunkt i denna fråga.

Jag vet att jag åtnjuter en viss frihet när det gäller att ta ut svängarna på ett sätt som utrikesministern inte kan göra. Det tänker jag också utnyttja. Jag har stor respekt för utrikesministerns behov av att uttrycka sig försiktigt, men jag menar att det nu har gått så långt att den konstruktiva dialogen – den tysta diplomatin – har nått vägs ände. Vad är nästa steg?

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tror tyvärr inte att det finns något alternativ till den politik som vi i dag bedriver. Vi ser naturligtvis alla tillkortakommanden. Inte minst ser vi hur man har upphört att bevaka Tjetjenien internationellt, vilket är allvarligt nog. Vi kan se att man i alltför många länder inte längre talar på samma sätt om övergreppen i Tjetjenien. Jag vill ändå hävda att vi har fortsatt att göra det från den svenska regeringens sida.

Vilka tecken kan man se på att det finns vissa hoppfulla tendenser, samtidigt som verkligheten är väldigt svart? Det är framför allt det politiska tonläget i Ryssland. När vi första gångerna tog upp frågan om Tjetjenien, 1999–2000, möttes vi hela tiden av inställningen att man måste bekämpa terroristerna med militära medel. Det fanns ingen annan väg. Efter det – de senaste månaderna – har man från rysk sida talat om en politisk lösning. Putin själv har talat om behovet av en politisk lösning. Han har träffat den tjetjenske ledaren Maschadov. Det är första gången. Det tyder ändå på en rysk insikt om att man kan vara fast militärt i Tjetjenien för all framtid om man inte försöker hitta en politisk väg.

Det är förmodligen också därför den ryska duman tillsammans med Europarådet har upprättat något slags parlamentarisk arbetsgrupp för att fortsätta att bevaka Tjetjenien och både med tjetjenska och ryska företrädare diskutera Tjetjeniens framtid. Man har också upprättat råd för mänskliga rättigheter i Tjetjenien. Vi kan tycka att detta är väldigt mycket kosmetika, men det visar ändå att man börjar bli medveten om kritiken och att man måste hantera frågorna. Även om det går långsamt har en viss återuppbyggnad börjat.

Allt detta är exempel på små saker, och det är naturligtvis ingen grundläggande förändring när det gäller utvecklingen i Tjetjenien. Det som trots allt är lite hoppfullt är att Ryssland självt börjar tala om vikten av en politisk lösning.

Anf. 6 JOHAN LAGERFELT (m):

Fru talman! Tyvärr fick jag inget riktigt klarläggande när det gällde mina icke retoriska frågor om folkmord och statsterrorism. Så länge jag förblir oemotsagd på den punkten vill jag hävda att det som pågår i Tjetjenien i dag kan och ska rubriceras som statsterrorism. När ungefär en tiondel av befolkningen har dödats bör vi kunna närma oss det otäcka ordet folkmord.

Det gläder mig naturligtvis att det finns en del formella ljuspunkter i form av en dialog som påbörjas på ett och annat håll, men man måste fråga sig om den dialogen finns till och upprätthålls för att åstadkomma någonting eller om den finns för att ryssarna ska få lite mer andrum för sina fortsatta härjningar i Tjetjenien – jag är rädd för att det är det sistnämnda.

Det finns seriösa bedömare som säger att man inte längre ens kan betrakta Ryssland som en demokrati, utan man säger att ”maffiókrati” är

det riktiga ordet. Jag vill betona att jag inte har tagit ställning på den punkten, men jag noterar att den bedömningen har gjorts.

Jag hoppas att jag har fel i min mörka teckning av situationen, men jag är rädd för att jag inte har det. Jag är rädd för att de här övergreppen kommer att fortsätta tills ryssarna har fått en militär seger, därför att de tror fortfarande att de kan få det, och jag är rädd för att de här förhandlingarna mest fungerar som dimridåer. Men, återigen, jag hoppas att jag har fel. Jag hoppas att utrikesministern, EU och vem det nu är mer är framgångsrika i sin dialog med ryssarna.

Anf. 7 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! För det första går det inte att få en militär seger. Det tror jag att också Ryssland inser i dag.

För det andra gäller det att alla de som nu begår brott i Tjetjenien och övergrepp mot människor också ställs till svars. Övergreppen ska utredas. Ansvariga ska ställas inför rätta.

För det tredje måste vi se till att vi humanitärt hjälper befolkningen i Tjetjenien. Som jag också sade i mitt svar vet vi att civilbefolkningen har drabbats oerhört hårt. Både vi och andra måste hjälpa till för att ge civilbefolkningen och de oskyldiga drägliga villkor. Men till syvende och sist handlar det om att Ryssland måste acceptera en politisk lösning. Jag tror att Ryssland i dag är medvetet om detta, och Sverige och andra länder måste fortsätta, bl.a. genom den här typen av interpellationsdebatter, att påminna om Rysslands ansvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 2001/02:212 och 227 om EU:s jordbruksstöd

Anf. 8 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att jordbruksstödet ska betalas ut i tid samt vilka åtgärder jag avser vidta för att jordbruksstödet ska förändras.

Även Carl G Nilsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att jordbruksstödet ska utbetalas i rätt tid. Han har också frågat mig på vilket sätt jag kommer att arbeta för att förenkla reglerna för miljöersättningarna och projektstöden samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att s.k. fjärranalys med satellit ska kunna användas.

Trots vad som framkommit i den debatt som förts i medier den senaste tiden har utbetalningarna av EU-stöden fungerat relativt väl. När det gäller arealstöden var det knappt 900 ansökningar som inte var färdigbehandlade i tid till den första utbetalningen den 27 december. Omkring 98,5 % av alla som ansökt om arealersättning fick sina pengar vid detta tillfälle. Därefter har Statens jordbruksverk gjort veckovisa utbetalningar av arealersättning i den takt som man fått in underlag från länsstyrelserna. I slutet av januari återstod omkring 300 brukare som inte fått beslut. Enligt EU:s tidsgräns för utbetalningar ska 96 % av arealstöden vara utbetalade den 31 januari. Detta klarade alltså Sverige med marginal

redan en månad tidigare. Vi har i motsats till de flesta EU-länder inte något år råkat ut för sanktioner från EU på grund av försenade utbetalningar.

När det gäller miljöersättningar skiljer sig reglerna för utbetalning jämfört med arealersättningar och djurpremier. Det är Sverige som avgör vid vilka tidpunkter under aktuellt budgetår som utbetalning ska ske. Dessa stöd är också av förklarliga skäl mer komplicerade än exempelvis arealstöd eftersom de berättigar brukaren till ersättning för en rad olika miljöinsatser som är betydligt mer resurskrävande att handlägga och kontrollera. Jag kan i samband med detta nämna att Jordbruksverket har gjort en översyn av det svenska miljö- och landsbygdsprogrammet i syfte att se över behovet av förändringar för att fullt ut kunna utnyttja tillgängliga medel. Verkets rapport har nyligen varit ute på remiss och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Jämfört med tidigare år har något fler företag som varit uttagna för kontroll fått sina utbetalningar försenade. Totalt för samtliga stödformer rör det sig om en ökning med 500 företag till totalt ca 1 500, vilket är ca 2 % av samtliga stödföretag. Ersättningen betalas ut så snart alla kontroller genomförts.

Jag är medveten om att många länsstyrelser har haft ett arbetsamt år bakom sig med introduktionen av ett nytt IT-system samt ett nytt miljöersättningsprogram och därigenom dubbla program att hantera. Det nya programmet har medfört att antalet felaktigt ifyllda ansökningar varit ovanligt stort. Länsstyrelserna har också haft ett stort antal återkrav av stöd att hantera. Det extra anslag som länsstyrelserna fått för 2001 var avsett för att klara av de återstående återkraven. Av 21 länsstyrelser är sex stycken helt klara med återkraven, men räknat i totalt antal återstående återkrav i landet är mer än två tredjedelar avklarade.

Det är självfallet viktigt att komma till rätta med de problem som har varit kring hanteringen av EU-stöden. Administrationen bör effektiviseras ytterligare och handläggningstiderna kortas. En del problem har redan åtgärdats, t.ex. det inkörningskrångel som har varit med det nya datasystemet. Det gamla miljöstödsystemet fasas nu också ut efter hand. Detta innebär att det successivt kommer att bli färre stödformer för länsstyrelsen att hantera. Samtidigt kommer rimligen de initiala problem som har varit med det nya miljö- och landsbygdsprogrammet inte att upprepas framöver. Mycket av det som försvårat förra årets stödomgång kommer alltså att minska i omfattning till detta år.

Jag tror dessutom att nya sätt att ansöka om stöden, t.ex. via Internet, kommer att effektivisera hanteringen genom att det minskar risken för fel. Ansökningar via Internet är fr.o.m. i år i full drift, och det är tillgängligt för alla lantbrukare.

Utöver detta gav regeringen i december 2001 länsstyrelserna i uppdrag att effektivisera samordningen av jordbruksadministrationen. Uppdraget går ut på att sju samordningsansvariga länsstyrelser, spridda över landet, ska ansvara för effektiviseringen av administrationen inom respektive region. Denna samordning kommer att innefatta bl.a. information till lantbrukarna, handläggning av ansökningar, fältkontrollverksamhet m.m. Detta är ett arbete som på sikt kommer att innebära vinster på många sätt, både för länsstyrelserna och för brukarna. Samtidigt inrättas ett råd vid Jordbruksverket för frågor om samverkan, övergripande pla-

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

nering och styrning när det gäller hanteringen av EU-stöd. Rådet kommer att bestå av representanter från Jordbruksverket och de samordningsansvariga länsstyrelserna.

Carl G Nilsson har också frågat mig om s.k. fjärranalys. Denna metod kommer framöver inte att vara lika resursbesparande som tidigare eftersom länsstyrelserna i dag gör samordnade kontrollinsatser av flera ersättningsformer. Frågan om huruvida fjärranalys ska tillämpas i fortsättningen bereds dock för närvarande i Regeringskansliet, och något beslut är ännu inte fattat.

Anf. 9 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack för svaret, jordbruksministern.

Margareta Winberg säger i sitt svar att trots vad som framkommit i den debatt som förts i medier den senaste tiden har utbetalningarna fungerat relativt väl. Man kan ju undra vad man menar med ”relativt”.

Jag delar inte den uppfattningen; jag tycker inte ens att det har fungerat *relativt* väl.

Den för mig viktigaste anledningen till att jag vill diskutera det här problemet med jordbruksministern är alla de kontakter som jag har haft med enskilda jordbrukare och företagare. Många är direkt förtvivlade över den situation som nu är rådande. De känner sig helt enkelt bakbundna av all byråkrati.

Ett annat skäl är den information som gavs Uppsala läns riksdagsledamöter vid den senaste träffen med länsstyrelsen strax efter jul. Då blev det återigen bekräftat att trots att man var en ganska bra bit in på det nya året, 2002, hade inte alla jordbrukare som har rätt till pengar fått sina medel utbetalda. Det redovisades att administrationen kring de här bidragen tar enormt lång tid, och byråkratin har blivit ett gissel för samtliga inblandade.

Det finns omkring 2 700 lantbrukare i Uppsala län, och antalet stöd som behandlas uppgår till omkring 9 000. Och precis som jordbruksministern naturligtvis känner till får man inte ut miljöstöden förrän allt är klart. Har man t.ex. tio miljöstöd får man inte ut dem om det fattas en kontroll av ett. Det tycker jag är en bit att titta på.

Byråkratin har alltså blivit ett gissel för samtliga inblandade, som jag har sagt förut.

I går, måndagen den 11 februari, fanns åter en artikel om detta i Uppsala Nya Tidning. Det är inte så att massmedierna speglar någonting som inte finns, utan massmedierna speglar någonting som verkligen finns i det här fallet. Jag ringde upp Lars Strand på länsstyrelsen i Uppsala och undrade med honom om det som stod i tidningen var rätt och om jag kunde citera det i dag. Kan jag hälsa till Margareta Winberg? frågade jag. Ja, sade han, det var helt korrekt.

I dagsläget finns ett tjugotal olika typer av miljöstöd, och fler är på gång. I år lanseras exempelvis ett nytt miljöstöd för hästhållning. Lars Strand suckar djupt när länsstyrelsen får ytterligare ett antal miljöstöd att hantera. Alla dessa miljöstöd är svenska påhitt – det är ingenting som kommer från Bryssel. Det finns en enorm kreativitet när det gäller att hitta olika former av miljöstöd.

Somliga av bönderna i Uppsala län – inte alla, men alltför många – mår inte bra. Nog borde det väl vara rimligt att staten ser till att samma

paroll som myndigheter har mot enskilda företagare när det gäller att t.ex. svara inom viss tid, för i annat fall så ... även gäller när det är tvärtom. Människor ska inte behöva vänta på pengar. Hur många av oss skulle tolerera att vänta på sin lön på det här sättet?

För Länsstyrelsen i Uppsala län har kostnaderna för att handlägga ärendena ökat med 15 % mellan år 2000 och 2001. Länsstyrelsens personal mår inte heller bra. Många är sjukskrivna. Man har en mycket ansträngd arbetssituation. Man jobbar extra och man tar ut av sina semesterdagar eftersom man trots allt vill utföra sin uppgift så bra som möjligt.

Anf. 10 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Också jag vill tacka Margareta Winberg för detta svar. Jag måste börja med att instämma i mycket av Rigmor Stenmarks beskrivning av den situation som råder i flera län.

Emellertid måste jag också säga att jag läser mellan raderna att Margareta Winberg har förståelse för situationen och är insatt i hur det ligger till – och inte bara mellan raderna, utan vi har också några tröstens ord i svaret. Margareta Winberg säger nämligen att hon är medveten om att många länsstyrelser har haft ett arbetssamt år bakom sig i och med introduktionen av detta system. Det är ju ett nytt miljöersättningsprogram. Hon skriver också att det självfallet är viktigt att komma till rätta med de problem som har funnits kring hanteringen av EU-stöden. Det tolkar jag som att regeringen är beredd att vidta åtgärder för att det ska bli en bättre tingens ordning.

Jag framställde denna interpellation därför att jag är orolig för de effekter som kan komma att uppstå om det inte görs någonting kraftfullt för att komma till rätta med detta.

Jag är naturligtvis orolig för bönderna, precis som det beskrevs i det förra anförandet. Detta betyder ju mycket för deras ekonomi och för deras likviditetssituation.

Jag är orolig därför att om inte detta hanteras på ett bättre sätt så riskerar Sverige som nation att få kraftfulla ekonomiska sanktioner från EU.

Jag är orolig därför att personalen på länsstyrelsernas lantbruksenheter bokstavligen jobbar dag och natt med de här frågorna och sliter mycket hårt.

Det finns anledning att peka på detta också därför att vi under nästa år, 2002, inte kan skönja några som helst förenklingar i de system som vi nu diskuterar. Samtidigt dras under 2002 de extra pengar in som länsstyrelserna hade under förra året, 2001, och som även då blev svåra att klara av.

För Östergötlands län, som är mitt hemlän, motsvarar dessa neddragningar på lantbruksenheten fem till sex årsarbetare. Omräknat är det 20 % av den arbetskapacitet som finns. Det säger sig självt att det kommer att få svåra effekter.

Nu säger Margareta Winberg i svaret att det inte är några problem när det gäller arealstöd och djurbidrag – de s.k. direktstöden. Angående det som sades nyss så kan man ju diskutera vad som är relativt eller inte relativt. Jag tycker att 900 lantbrukare som inte har fått sina stöd i tid är tillräckligt många för att slå larm.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Den stora problematiken är utbetalningen och hanteringen av miljöstödsprogrammet. Där ligger ekostödet och betesmarksstödet. Vi kan ju tycka vad vi vill om de här stödets utformning och om att ungefär 50 % av en köttbondes inkomster är beroende av stöd – men om de stöden inte fungerar och bonden inte får ut sina pengar i tid finns det förstås en oerhörd risk för att förtroendet för hela stödsystemet brister. Det kan innebära att produktionen minskar eller rentav försvinner, och det skulle få förödande effekter på det som vi brukar kalla för vårt öppna landskap.

Min fråga just nu gäller de miljöstöd som jag menar att vi inte klarar av. Vilken risk finns för att vi får sanktioner eller straffåtgärder från EU på den punkten?

Anf. 11 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag delar naturligtvis den kritik som ni båda framför mot ett system som är så oerhört byråkratiskt och komplicerat som detta. Det har jag gjort ända sedan Sverige gick in i EU, och det har också varit regeringens målsättning att förändra jordbrukspolitiken så att den ska bli enklare och även stötta andra saker än det som stöds i dag.

Jag säger ”relativt väl”. Vad är då det? Man måste komma ihåg att det finns ett regelverk också för hur mycket man ska ha betalt ut inom en viss tid. När det gäller arealersättningar ska man den 31 januari i år ha betalat ut 96 %. Och det klarar vi! Sett med tanke på regelverkets system och risken för sanktioner så behöver vi alltså inte vara bekymrade, till skillnad från nästan alla andra EU-länder. Detta är inte något svenskt problem, utan det är ett problem för alla länder.

När det gäller de gamla miljöstöden – öppet odlingslandskap och ekologisk odling – så har vi utbetalat i stort sett 100 %. När det gäller vallstödet har vi utbetalat 98 % – och där är det inte samma regler. Det ska inte vara den sista januari, utan det går på budgetår.

I det nya LBU-programmet har vi betalat kompensationsbidrag till i stort sett 100 %. För de andra delarna är det mindre, beroende på att det är ett komplicerat stöd och att det krävs stora resurser för att upprätta åtgärdsplaner. Men för t.ex. natur- och kulturmiljöer får vi ett bättre resultat än förra gången. År 1996 hade vi ungefär samma stöd.

För öppet och varierat odlingslandskap har vi betalat ut ungefär 100 %. Sådan är situationen.

Rigmor Stenmark säger att man måste ha genomfört alla de olika delarna för att få miljöstödet utbetalat. Ja, så är det – och det är ingenting som vi har hittat på i Sverige, utan det är EU-styrt. Jordbruksverket tycker att detta är en intressant tanke och att man ska kunna dela upp det. Men jag vill säga att det inte blir mindre byråkratiskt från myndighetens synpunkt om man delar upp det hela, utan snarare tvärtom. Likväl tittar Jordbruksverket nu på detta. Men man måste då sedan gå till Bryssel och prata om saken.

Det var intressant att häststödet togs upp. Det finns inget beslut om det än, utan vi undersöker möjligheten. Det gör vi därför att hästen numera är ett väldigt viktigt djur – kanske väl så viktigt som kor, får och getter. Därför undersöker jag möjligheten att i någon mån likställa hästarna med de andra djuren. Jag önskar ju inte att komplicera byråkratin, men det blir tyvärr en följd om detta ska in i systemet. Men det kan ju få

andra fördelar för människorna i framför allt gles- och landsbygden som man får tro uppväger de negativa saker som byråkratin innebär.

De extra pengarna skulle användas för att hantera återkraven. Det är intressant att Carl G Nilsson tar upp sitt eget hemlän. Vid slutet av förra året hade man där avgjort endast 6–7 % av återkraven. Därmed ligger man absolut i botten av alla länsstyrelser. Många länsstyrelser har klarat detta ganska bra med de extra pengar de fick just för detta ändamål. Men Carl G Nilssons eget hemlän har inte lyckats med det.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 12 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är bra att vi får vissa saker klarlagda. Margareta Winberg sade att sett ur regelverkets synvinkel tycks detta vara okej. Men sett ur den enskilde företagarens, den enskilde bondens och hans familjs, synvinkel är detta inte okej. Detta berörde inte Margareta Winberg. Jag skulle vilja ha en förklaring.

Ser inte Margareta Winberg den enskilde jordbrukaren och hans familj?

Vi frågade Uppsala län hur mycket det kunde röra sig om. Då fick vi redovisat för oss att det kunde gälla från 90 000 kr till 500 000 kr för en familj. Det är mycket pengar. Det är inte så svårt att förstå att när företagarna inte får sina pengar utbetalda skapas en oerhört svår situation. De måste ju betala alla avgifter, och kronofogdemyndigheten väntar inte med att kräva utmätningar och bankerna lånar inte ut akuta likvida pengar till kunder som inte kan garantera när de kan återbetala lånen.

All denna osäkerhet drabbar till sist även tredje part, dvs. de företag som ger service och tjänster till bönderna blir lidande beroende på att uppdragsgivarna inte kan betala för tjänsterna. Det är en negativ karusell.

Jag ser att någon suckar, men man måste ta detta på allvar. Akuta åtgärder måste sättas in. Vad tänker jordbruksministern göra så att vi inte behöver stå här nästa år igen med samma fråga?

Det krävs även långsiktiga åtgärder. Det har jag förstått att Margareta Winberg också tycker. Men Margareta Winberg har varit jordbruksminister en ganska lång tid och har haft ambitionerna att förenkla – ändå har ingenting skett. Jag kan förstå att det tar tid, men det har gått lite väl lång tid. Jag skulle vilja se konkreta förslag från jordbruksministern i dag.

Kan det vara möjligt att bönderna får akut hjälp i fortsättningen? Kommer den svenska administrationen, tillsammans med den jordbrukspolitik som drivs med EU, att vara så utformad att den medverkar till att förenklingen verkligen sker? Jag vet att landshövdingar från – jag tror – sju län också har påtalat detta. Det gäller inte bara Uppsala län. Jag är glad att jag har en meddebattör i dag. Det visar på att denna fråga gäller fler än bara Uppsala län; den gäller för hela Sverige.

Anf. 13 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Margareta Winberg instämmer i vår kritik om byråkratin inom EU:s jordbrukspolitik och stödsystem. Samtidigt är hon beredd att föra in nya områden i denna politik.

Vi har i dag i jordbruksutskottet fått en föredragning om den översyn av LBU-programmet som ska ske inför 2003. Jag har inte kunnat utläsa några förenklingar i de förslag som finns där. Vad värre är, just införan-

det av en hästpolitik – om jag är rätt underrättad – innebär möjligheter för 2 000 nya företag att söka stöd, vilket förvärrar situationen ytterligare.

Jag frågade också jordbruksministern i min interpellation om möjligheterna att utnyttja de moderna system som finns, nämligen att via satellit underlätta arbetet för övervakning och kontroll av programmen. Jag har fått veta att Sverige och Luxemburg är de enda länderna – om jag är rätt underrättad – som inte använder de systemen. Det kan väl inte vara en slump att alla övriga länder tycker att det är ett bra system som underlättar jobbet.

Nu har jag förstått att man räknar med att 5 000 företag förväntas använda Internet för att skicka in sina blanketter. Sammanlagt är det dock totalt 70 000 som skickar in ansökningar. Det är en ringa del som förväntas göra detta. Jag är rädd för att det inte blir någon stor lättnad.

Jag återkommer till frågan om vad som händer om vi inte klarar av att betala ut och kontrollera våra miljöersättningsprogram. Vi har själva här i Sverige hittat på flera program och fått dem godkända av kommissionen – av EU. Om vi inte klarar av att betala ut respektive kontrollera programmen kanske det inte blir fråga om sanktioner, men vad sker i fråga om t.ex. EU:s medfinansieringsersättningar som vi har rätt att få? EU betalar i många fall 50 % och i en del fall 25 %.

Riskerar vi inte någon typ, Margareta Winberg, av sanktioner, straffavgifter eller uteblivna medfinansieringar om vi inte klarar av de program som vi själva har konstruerat och fått godkända?

Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det är klart att också jag, Rigmor Stenmark, ser på detta ur den enskilde jordbrukarens synvinkel. Men jag försökte här svara på Carl G Nilssons fråga om sanktioner, nämligen att vi håller oss inom det regelverk som är stipulerat både av EU och av oss själva – av EU när det gäller arealstöden och av oss själva när det gäller miljöstöden. Vi begår inget brott så att vi riskerar sanktioner därvidlag.

Ur den enskilde jordbrukarens synvinkel vore det bra om han eller hon visste att den 10 eller den 27 december – eller när det nu kan vara – kommer pengarna. Men jag vill också betona att vi har aldrig givit något sådant löfte. Vi har aldrig sagt att pengarna kommer vid en viss tidpunkt. Det har helt att göra med när allt detta är avklarat. Det kan variera från år till år, från länsstyrelse till länsstyrelse – vilket vi har sett ske. De enskilda jordbrukarna upplever att de ”drabbas” på olika sätt beroende på vilken länsstyrelse de råkar höra till, men också beroende på om det är fråga om arealstöd eller miljöstöd och hur hanteringen av detta har gått till.

Varför blev utbetalningen senare år 2001? Jag har försökt att säga att det bl.a. är inkörningsproblemen med det nya datasystemet, och det är åtgärdat. Då kan vi avskriva det för framtiden. Det är dubbla miljöprogram. Det gamla kommer nu att fasas ut och det nya kommer att finnas. Det blir alltså inte det dubbelarbetet. Det är fråga om ovanligt många felaktiga ansökningar på grund av det nya miljö- och landsbygdsprogrammet. Det har krävt en skriftlig kommunikation med brukarna, och det är klart att sådant tar tid. Sedan var det arbetet med återkraven. Vissa länsstyrelser, t.ex. Östergötland, har inte krävt något tillbaka. Där återstår

en del som blir betungande. Men jag vill hävda att detta blir inte lika betungande detta år då man på de flesta håll har skött detta.

Jordbruksverket bedömer att fjärranalysen inte är lika intressant. Tyvärr vet jag inte hur andra länder gör. Tidigare kontrollerades programmen separat. Det var en urdålig ordning, tycker jag. Olika folk åkte ut olika dagar till samma gård och kontrollerade olika program. Nu är det ändrat så att det finns en samordning. Samma kontrollanter kan kontrollera flera olika program när han eller hon är på gården. Det är högst rimligt. Då är det inte lika intressant med den här typen av fjärranalys som man kanske trodde tidigare och som uppenbarligen andra länder fortfarande använder sig av. Det är möjligt att de inte samordnar kontrollerna på gårdsnivå på samma vis som vi gör.

När det sedan gäller hästen och hästens roll i samhället må vi ha olika uppfattningar, och vi får väl se var vi landar så småningom. Men jag tror faktiskt att hästen och hästnäringen spelar, och framför allt kan spela och måste få tillåtas att spela, en stor roll i ett miljö- och landsbygdsprogram i vidare bemärkelse. Vi ser redan i dag vilken betydelse hästnäringen har. Det är därför som jag har bett Jordbruksverket att se över hur det skulle kunna gå till att få in den i samma system. Men jag är fullständigt medveten om – det sade jag också i mitt förra inlägg – att det innebär att så länge som vi har kvar systemet blir det något mer komplicerat. Det är jag väldigt medveten om.

Anf. 15 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Den svenska administrationen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik måste ändå vara så utformad att den medverkar till att uppfylla EU:s och Sveriges mål om ett bärkraftigt och effektivt jordbruk, biologisk mångfald, bibehållit kulturlandskap och regional utveckling. Det är av nationellt intresse att administrationen bidrar till att ett svenskt jordbruk kan få det stöd som det är berättigat till. Administrationen ska inte orsaka onödiga kostnader vare sig internt eller externt för t.ex. jordbrukarna.

Enkelhet måste vara målet vid utformningen av administrationen. Alla lantbrukare missar ju också möjligheter att få del av ersättningar på grund av att blanketternas utformning är alltför krånglig. Ett sådant förfarande är inte acceptabelt.

Det finns också ett stort antal myndigheter som är involverade i den här administrationen. Det är samtliga länsstyrelser, Jordbruksverket, Naturvårdsverket. Riksantikvarieämbetet finns också med, och även NUTEK har ett visst ansvar för de här frågorna. Det är krångliga regler och omfattande blankettsystem som man i dag måste hantera för att erhålla de EU-finansierade jordbruksstöden. Det medför att Sveriges jordbrukare inte heller fullt ut utnyttjar de gemensamma medel som finns att tillgå från EU. Vi har ju ändå betalt en EU-medlemsavgift och har på det sättet en möjlighet att stödja vårt jordbruk som vi tycker är väldigt viktig.

Regeringen har tillsatt flera utredningar och pratar nu igen om utredningar och att regeringen bevakar det här. Man har uppgiften att se över organisationen. Syftet är väl att finna en så kostnadseffektiv lösning som möjligt. Men hittills har vi ju inte sett att utredningarna har lett till några förbättringar. Därför har jag med mig ett krav från Centerpartiet på att samarbetet mellan aktuella myndigheter och jordbruksnäring måste för-

Prot. 2001/02:67

12 februari

Svar på
interpellationer

bättras. Det måste helt enkelt bli enklare, och det måste ske så nära lantbrukaren som möjligt.

Anf. 16 CARL G NILSSON (m):

Fru talman! Visst spelar hästen, hästhållningen och hästsporten en väldigt stor roll i vårt land. Det är en oerhört viktig faktor för många ungdomar som ägnar sig åt ridverksamhet. Vi har en förnämlig trav- och galoppsport i Sverige, och vi har en hästhållning som är mycket omfattande, skulle jag vilja påstå. Men jag är inte lika säker på att vi politiker ska blanda oss i den verksamheten också, allra helst inte om det medför en ny byråkrati och ny administration och om vi dessutom kommer att tvingas ta bort ett antal miljoner kronor från miljöstödsverksamhet, som vi vet har en väldigt positiv effekt.

Sedan tycker jag att det skulle vara bra om jordbruksministern också från talarstolen, precis som antyds i det skriftliga svaret, håller med oss om att det är problem i verksamheten som vi har interPELLERAT om som måste lösas. Det kommer inte att hjälpa med nya datasystem och med de små åtgärder som här har talats om, utan vi måste, tror jag, hjälpas åt att ta lite mer radikala tag.

Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag tar med stor tacksamhet emot all hjälp jag kan få för att göra radikala saker. Kanske vi kan vara överens om det här i Sverige, möjligen. Men dessvärre är det väldigt svårt att få igenom något radikalt inom EU på det här området, vill jag bestämt hävda. Vi har, som sagt, försökt sedan 1994, och nu börjar det att röra på sig. Men tro inte att det sker någonting radikalt. Tro inte att den halvtidsöversyn som vi ska göra under det här året i hela EU kommer att innebära radikala grepp mot byråkratin eller mot systemen. Det kommer att vara på marginalen.

Jag är inte heller så säker på att vi 2006, när programperioden går ut, kommer att få se radikala grepp. Därtill finns alldeles för många personer i olika grupperingar – jag behöver inte utveckla det närmare – som vill bevara det nuvarande systemet av det skälet att det nuvarande systemet ger pengar till dessa grupper och till vissa länder. Sverige har naturligtvis ett stort intresse av att få en förändring här, eftersom vi tillsammans med Tyskland är nettobetalare till systemet. Det är vi som betalar till Frankrike, Spanien, Danmark, Portugal osv. Det finns alltså all anledning i världen att verkligen stå på de radikalas sida här, och det är också Sveriges position. Men jag vill varna för att tro att den svenska uppfattningen ska bli EU-politik.

Vi utnyttjar, Rigmor Stenmark, miljöpengarna fullt ut. Det är t.o.m. så att det finns fler som vill använda de här pengarna än vad som finns inom ramen, så där mister vi inga pengar.

Beträffande samrådet nämnde jag att Jordbruksverket och länsstyrelserna nu samlar sig i ett särskilt samrådsorgan för att se hur man bättre kan klara administrationen. Där sitter ett antal personer från Jordbruksverket och från de samordningslänsstyrelser som ska ha ett litet extra ansvar för samrådet för att underlätta för både sig själva och de andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann har frågat mig vad jag avser att göra för att försäkra mig om att de extra statsbidragen till landsting och kommun främst kommer att användas till personalförstärkningar.

När regeringen höjde statsbidraget till kommuner och landsting under åren 1997–2000 var förväntningarna att huvudmännen inom ramen för sitt verksamhetsansvar och den frihet som det generella statsbidraget ger skulle göra prioriteringar som bl.a. främjar sysselsättning och kvalitet i äldreomsorgen. Ytterligare förstärkningar gjordes i och med den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken. Handlingsplanen innehöll bl.a. 20 initiativ och åtgärder för att förbättra och utveckla olika aspekter av vården och omsorgen.

Socialstyrelsen har årligen följt upp utvecklingen av de bristområden som uppmärksammades i handlingsplanen och kan konstatera att på många områden har det skett en positiv utveckling. Andra områden behöver längre tid för utveckling. Det finns många exempel på god äldre-vård, och en mängd utvecklingsarbete pågår.

Det finns dock kvarstående brister. Förutsättningen för att komma till rätta med dessa är att det finns tillräckligt med personal och personal med rätt kompetens. Behovet av att nyrekrytera personal inom vård och omsorg de kommande åren är väl känt. Som jag nämnde i ett interpellationssvar för två veckor sedan har nyrekryteringarna ökat, men det är ändå oroande med de svårigheter som finns att behålla och rekrytera personal med adekvat kompetens. Ansvaret för frågor som berör personalförsörjningen inom vård och omsorg är delat, och det behövs insatser från flera parter för att förbättra tillgången till personal. Det fortsatta arbetet med dessa frågor måste bedrivas med utgångspunkt i respektive parts ansvar. Socialstyrelsen har nyligen genomfört en kartläggning av kompetensförsörjningen i vård och omsorg till äldre. Socialstyrelsens studie visar bl.a. att kommunerna arbetar med en mängd olika åtgärder för att bibehålla och rekrytera personal.

Regeringen har i en proposition, 2001/02:38, till riksdagen föreslagit att det ska bildas ett familjemedicinskt institut med uppgift att stärka primärvården i landsting och kommuner. Till institutets uppgift ska bl.a. höra att utveckla och initiera fortbildning för primärvårdens personal och att belysa faktorer som har betydelse för att trygga personalförsörjningen till primärvården i framtiden.

I den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården för åren 2002–2004 har regeringen angivit en rad utvecklingsområden. Ett utvecklingsområde är förbättrad läkarmedverkan i kommunal vård och omsorg och ett annat att kvaliteten på den medicinska kompetensen bör höjas genom att fler sjuksköterskor, arbetsterapeuter, sjukgymnaster, psykologer och kuratorer anställs.

I samband med handlingsplanen beslutades också om förlängningar av utveckling av anhörigstöd i landets kommuner.

Det nya avtalet mellan regeringen, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet är ett uttryck för ambitionen att resurstillskottet för utvecklingen av hälso- och sjukvården ska leda till konkreta effekter inom vården och omsorgen. Resurstillskottet är inte att betrakta som en

*Svar på
interpellationer*

allmän förstärkning av kommunsektorns ekonomi. I avtalet har parterna enats om att med de ökade resurserna stimulera utvecklingsinsatser inom vården och omsorgen. I avtalet fastläggs inriktningen för satsningen medan det är huvudmännen som ansvarar för genomförandet.

Regeringen har beslutat att varje landsting årligen ska följa upp de lokala handlingsplanerna och redovisa hur de genomförts samt vilka resultat som uppnåtts. Socialstyrelsen ska årligen till regeringen redovisa en samlad bedömning av hur utvecklingen i landsting och kommuner överensstämmer med intentionerna i utvecklingsavtalet. Uppföljningen ska ske både på lokal och på nationell nivå.

En kontrollstation finns under år 2003 där en bedömning ska göras av hur de avsatta medlen har använts och av vilken effekt de har haft i verksamheten.

Anf. 19 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret även om det inte gör mig så väldigt mycket lugnare när det gäller att klara av den stora utmaning som dagens och framtidens äldreomsorg utgör för oss alla.

Det nya avtalet mellan regeringen, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet är enligt socialministern ett uttryck för ambitionerna. Det resurstillskott som nu ska komma ska leda till konkreta effekter inom vården och omsorgen. Socialstyrelsen ska ju också följa utvecklingen.

Just Socialstyrelsens uppföljning av hur de fyra miljarder kronor som tillfördes efter beslut i riksdagen 1998 har använts är ju anledningen till min interpellation till ministern. Efter tre år konstateras att det visserligen har skett vissa förbättringar, men personalbemanningen är i stort sett densamma som innan pengarna kom. Det här gäller de sydsvenska kommuner som Socialstyrelsen har granskat, men jag är ganska säker på att situationen ser likadan ut i många andra kommuner i Sverige.

Ändå är det just bristen på personal som leder till sämre vård och risker för att fel begås. Alltför ofta när missvård eller olycksfall inträffar inom äldre vården – och uppmärksammas – är det just personalbristen som framförs som orsak till det inträffade. Bristen på personal leder också till att alltför många som anställs har bristande utbildning. Äldre vården, och inte minst demensvården, kräver utbildad personal. Det är ett svårt arbete många gånger, och det kräver kunskap om hur de här människorna fungerar. Det är både fysiskt och psykiskt påfrestande, och det krävs en mycket klar inriktning för den vård som ska ges. Det ställer krav – inte minst på arbetsledningen.

Fru talman! När vi i Sverige började uppmärksamma de demenssjuka och dagverksamhet och boende började byggas upp utarbetades många fina planer. Man skulle ta till vara det friska hos den äldre och känna till den enskildes bakgrund. Aktiviteter ordnades för att inte tillvaron skulle bli ett enda långt sittande. Visst förekommer detta i dag. Jag har besökt flera olika verksamheter, både dagverksamheter och boenden, där man gör ett mycket bra arbete. Men jag har också besökt boenden där de äldre bara sitter. Det finns inga aktiviteter. Det finns inga möjligheter att gå ut på promenad. Man kan inte göra några utflykter på grund av att det är så få i personalen. De som arbetar klarar bara av att hjälpa till med hygien,

påklädning och matning och se till att det inte händer någon olycka i bästa fall.

Så får inte vården av våra äldre fortsätta. De nya nio miljarderna måste användas till det de är avsedda för och i första hand till personalförstärkningar. Det är bra att en uppföljning av hur pengarna används ska göras redan år 2003, men jag måste fråga socialminister Lars Engqvist: Vad händer med de kommuner och landsting som inte lever upp till de ambitioner som man har kommit överens om i det nya avtalet mellan regeringen, Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet?

Anf. 20 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att Kerstin Heinemann och jag är överens om att beskriva både fördelarna, anledningarna till att man kan få positiva omdömen när det gäller äldreomsorgen, och de problem som äldreomsorgen faktiskt står inför. De är mycket stora.

I allt väsentligt handlar problemen om just personalförsörjningen, att klara rekryteringen av personal, rekryteringen av personal som har adekvat utbildning och rätt kompetens. Situationen är sådan att år 2000 har vi återställt personalförsörjningen till den nivå som vi hade 1991. Det är den slutsatsen man kan dra av Socialstyrelsens arbete. De stora problem som alla kommuner och landsting hade i mitten av 90-talet har vi nu, när ekonomin har blivit bättre, kunnat återställa. Vi har i dag fler anställda per vårdtagare än vad vi hade 1991. Vi har inte många fler, och framförallt inte så många som behövs, men vi har faktiskt återställt situationen.

Förklaringen till det är att kommunerna under tiden 1995–2000 har ökat antalet anställda i äldreomsorgen. Då talar jag inte bara om kommunerna utan faktiskt också om de privata företag som har kommunalt stöd, dvs. om kommunalt finansierad verksamhet. Där har antalet anställda ökat med 30 000. Landstingen har under samma period minskat det antal anställda som sysslar med äldreomsorg beroende på den växling som skedde mellan kommuner och landsting. De har minskat med 11 000. Men vi har ett rejält tillskott i fråga om antalet anställda under femårsperioden 1995–2000. Exakt hur det ser ut efter 2000 vet vi inte, men vi tycker att det finns skäl att tro att den här ökningen fortsätter.

Det här innebär alltså att vi är tillbaka i den situation som vi hade 1991. Vad det nu handlar om är att försäkra oss om att denna utveckling fortsätter och att kommunerna får möjlighet att rekrytera fler. Då rapporteras det nu att vi har ställt resurser till förfogande för gymnasieutbildningen när det gäller vården. Vi har möjligheter att rekrytera folk i många kommuner, men fyra av tio kommuner rapporterar till Socialstyrelsen att de har svårt att rekrytera personal med adekvat utbildning.

Det betyder att många rekryteras till äldreomsorgen utan att ha rätt utbildning. Glädjande nog rapporterar ju åtta av tio kommuner att de har program för att erbjuda personal som anställs vidareutbildning på jobbet, alltså åtta av tio kommuner. Det borde naturligtvis vara tio av tio. Alla som inte har rätt utbildning borde erbjudas detta.

Bekymret kommer att vara att antalet unga människor som söker till vårdutbildningarna är för litet. Jag kan inte se någon annan lösning på detta än att man faktiskt systematiskt måste arbeta för att förbättra arbetsvillkoren för dem som jobbar i vården. Det handlar om att kunna påverka sitt eget arbete, om att påverka sin egen arbetstid och om att

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

erbjudas full tid om man är intresserad av att arbeta full tid. Det handlar naturligtvis också om löneläget. Det är ofrånkomligt så att lönen ger en bild av hur vi andra uppfattar arbetet. Det är ett stort bekymmer att många vårdbiträden och undersköterskor har alldeles för låg lön i förhållande till de förväntningar vi ställer på dem och deras arbete.

Det här är det viktigt att vi diskuterar framöver. Jag kan inte se det på annat sätt än att vi måste se till att kommunerna får bättre ekonomi för att kunna klara detta, att vi utvecklar vårddyrket, att vi ser till att kommunerna har program för att utveckla verksamheten och att vi från riksdagen ger stöd till det arbetet.

Beträffande de pengar som nu kommuner och landsting får för att förbättra äldreomsorgen, det gäller både handlingsplanerna och de pengar som nu ska gå till kommunerna för att stärka deras insatser, kommer vi att försäkra oss om att de faktiskt går till detta ändamål. Vi får naturligtvis diskutera efter kontrollstationerna vad som händer om de inte gör det. Jag menar dock att tongångarna är sådana inom kommunerna och landstingen att man är medveten om vad problemen är. Nu söker man efter folk, och man söker efter kompetent folk.

Anf. 21 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Vi är nog ganska överens när det gäller problematiken och att det här naturligtvis har väldigt mycket att göra med attraktiviteten, eller bristen på attraktivitet, i att jobba inom äldreomsorgen. Det är som jag ser det egentligen ett mycket fint arbete att vårda människor över huvud taget, oavsett om det är barn eller äldre människor. Naturligtvis är lönen så pass låg att det inte heller lockar speciellt många. Det är klart att med en ordentlig utbildning och att man ställer krav på kompetens bör också lönen följa med uppåt när det ökar.

Jag hoppas att kommuner och andra ska ha framgång med att rekrytera personal. Vi som är politiker får väl också hjälpas åt att se till att tala om det här som ett viktigt framtidsyrke, för det är ju här jobben kommer att finnas i framtiden.

Man kan se att kommunerna till följd av denna brist lägger över ansvaret på närstående anhöriga – kanske inte genom direkt tvång, men ibland blir det det enda alternativet. Det är betydligt fler som får hjälp av anhöriga i dag än det var t.ex. på 70-talet.

Det är väldigt få som får ordentlig hemtjänst. Det är svårt att få hemtjänst när man bara behöver lite hjälp för att klara av att bo i det egna boendet.

För kommunerna kan det naturligtvis också vara en bra affär att skjuta över detta på de anhöriga. I HSU:s betänkande om resurserna inom vård och omsorg finns ett intressant räknexempel som jag antar att kommunerna tagit del av: Kommunens kostnad för en sammanboende man i åldern 75–84 år med svår ohälsa är – det här var för några år sedan – ca 60 000 kr per år. Motsvarande kostnad för en ensamboende man under likvärdiga betingelser är 180 000 kr. Räknar man i kommunerna kronor och ören på detta sätt blir man förstas angelägen om att fler närstående ska ta över vården.

Detta är olyckligt ur många aspekter. Närståendevården, som är något fint när den fungerar bra, får aldrig bli ett tvång, vare sig för den som vårdas eller den som vårdar. Det handlar om människors integritet. Om

man tvingar fram sådana här lösningar kan det faktiskt få mycket olyckliga konsekvenser.

Det är därför mycket viktigt att vi försöker se till att vår äldreomsorg blir så väl fungerande som möjligt. Vi måste se till att det finns platser, dagverksamhet och hemtjänst och att de som behöver det också ska ha tillgång till det. Detta ska ske under trygga och väl fungerande former.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att vi i dag har mycket lättare att ställa precisa krav på kommuner och landsting när det gäller de statliga medel som går till deras verksamhet än vad vi hade i slutet på 90-talet. Då ställde ju riksdagen krav på att samtliga kommuner skulle ha en ekonomi som var i balans. Kommunpolitikerna hade en svår uppgift att möta nya sociala utmaningar som en följd av ökande arbetslöshet och allmänna ekonomiska bekymmer. När staten sköt till pengar med det uttalade målet att de skulle leda till förbättringar i äldreomsorgen gick medlen till många kommuner som hade stora förluster eller stora minus i sina budgetar. Precis som den regionala tillsynsenheten i Skåne konstaterade kunde man inte se att dessa pengar till kommunerna verkligen ledde till personalökningar. Bilden är däremot lite annorlunda om man ser till riket i dess helhet.

Jag är övertygad om att när vi nu ställer krav kommer kommunerna också att uppfylla dem, för de är intresserade av att vara med och lösa problemen och de vet att detta är riksdagens avsikt. Jag är övertygad om att vi kommer att få se fortsatta förbättringar.

Det har skett förbättringar när det gäller personalrekrytering. Problemet i dag är inte att kommunerna satsar på nedskränningar: Flertalet kommuner söker folk, men det finns inte folk att tillgå överallt. Fyra av tio kommuner säger att de har svårt att rekrytera. Det tyder på att situationen i dag är den omvända mot situationen i mitten av 90-talet, då vi hade de stora ekonomiska problemen.

Detta kräver stöd. Det krävs ett stöd från oss till kommunernas arbete, och det är viktigt att vi i riksdagen under de kommande månaderna är medvetna om att kommunerna behöver det stödet. Vi får ju möjlighet att diskutera just äldreomsorgen i en särskild debatt här i riksdagen. Då ska vi diskutera vilket ansvar riksdagen har och vad regeringen kan göra.

Anf. 23 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Socialministern sade att det är lättare att ställa krav på kommunerna nu, och vi får väl hoppas att det är så. När de första 4 miljarderna kom ville vi från Folkpartiet öronmärka de pengarna just för de här sakerna. Det kan eventuellt vara en lösning att fundera på, om vi märker att de nya pengarna inte kommer att användas på rätt sätt. Det skulle vara intressant att höra vad socialministern säger om det.

För oss som har det övergripande ansvaret här i riksdagen är det svårt att acceptera de förhållanden som vi får rapporter om. Jag tänker inte bara på fallen med dålig vård utan också på de personer som väntar i årtatal på en plats, som inte får hemtjänst eller färdtjänst. Jag känner till ett fall där en 91-årig kvinna har väntat i flera år på att få en bostad. Hon har hjärtproblem och problem att gå, och hon bor tre trappor upp. Hon kan alltså inte få en bostad, och hon har väntat i flera år. Den här kvinnan

kommer naturligtvis med tiden att drabbas av en olycka eller kommer inte alls att klara sig, utan hon måste ha en helt annan typ av hjälp än vad hon skulle behöva i dag.

Det är svårt att se att människor får illa på det här viset, och det gäller speciellt de människor som inte har barn eller nära anhöriga i närområdet så att de kan få den, kanske t.o.m. dagliga, tillsyn som många har. Dessutom tycker jag att det skulle vara skönt att kunna säga att vi i Sverige åtminstone kan känna oss stolta över det sätt på vilket vi tar hand om våra gamla. Jag känner inte att jag är beredd att säga det just nu.

Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Till det sista skulle jag vilja säga följande. Jag har besökt en rad äldreboenden där jag kan säga att jag skulle vilja bo när jag blir gammal och inte klarar att bo i ett eget hem. Jag var i Landskrona och Malmö i förra veckan och besökte alldeles fantastiska äldreboenden. Men precis som Kerstin Heinemann har jag varit i äldreboenden där jag säger att jag kanske inte i första hand skulle vilja bo, därför att det finns inte tillräckligt med personal och inte möjlighet att erbjuda aktiviteter.

Det är omöjligt att säga att det gäller allt äldreboende. Våldigt mycket fungerar alldeles utmärkt. I en stor del av äldreomsorgen gör personalen fantastiska insatser, och jag vet att de äldre trivs. Alla undersökningar som görs pekar på detta. Problemet är de som endera inte får tillgång till äldreboenden eller finns i verksamheter där man har för lite personal.

Jag tror, precis som Kerstin Heinemann, att vi i framtiden har anledning att ställa mer precisa krav. Ett bra exempel på det är de särskilda medel som vi ställer till landstingens förfogande för att minska köerna och väntetiderna. Där har vi gjort klart att vi vill ha en redovisning av vad som sker och att vi är beredda att säga att de landsting som inte levererar någonting på den punkten, som inte har ett program med särskilda åtgärder, riskerar att förlora pengarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2001/02:205 om rökning och serveringsmiljöer

Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Anna Kinberg har ställt frågor till mig om det utredningsuppdrag som regeringen aviserat i propositionen *Vissa tobaksfrågor* (2001/02:64).

Anna Kinberg har ställt sina frågor utifrån egna antaganden, gissningar och spekulationer. Jag vill därför börja med att rekommendera att den som vill veta vad regeringen faktiskt har föreslagit går tillbaka och läser regeringens proposition.

Det råder i dag ingen tvekan om att rökning är en mycket stor hälsotvång. Det är inte bara rökaren som drabbas av ohälsa, utan i en rad vetenskapliga rapporter redovisas även de allvarliga negativa effekterna på hälsan för dem som utsätts för passiv rökning.

Anna Kinberg påstår i interpellationen att krögarna skulle riskera att förlora upp till 50 % av sin omsättning om rökarna avstår från att äta ute. Vad hon grundar sitt påstående på framgår inte. Det är i dag självklart för oss att kunna vistas på arbetet utan att utsättas för andras rök. Det borde också gälla personal på serveringsställen.

Förslagen i propositionen bygger på Folkhälsokommitténs betänkande. Kommittén föreslog att det skulle införas rökförbud i restauranger men att rökning skulle vara tillåten i någon eller några delar av lokalen som särskilt avsatts för detta. Regeringen anser att målet är rökfria serveringsmiljöer den 1 januari 2004. Då kommitténs förslag saknar en utredning om effekterna av att i lag besluta om rökförbud bör frågan utredas. I bl.a. USA finns delstater och städer med rökfria restauranger. Regeringens avsikt är att ta till vara de erfarenheter som man fått där när det gäller effekterna för restaurangnäringen, personalen och gästerna. Regeringen avser också att ytterligare pröva möjligheterna att utforma incitament för att få restaurangnäringen att frivilligt införa rökfrihet.

Ibland framförs det att det finns tekniska lösningar för att uppnå rökfrihet. Det kan röra sig om ventilationssystem eller s.k. rökburar. Dessa påståenden behöver granskas ytterligare. Redan i dag har Statens folkhälsoinstitut påbörjat arbetet med att samla in fakta om andra länders erfarenheter av rökfria restauranger och tekniska lösningar. Det har bl.a. skett inom ramen för det uppdrag som institutet har fått för att utarbeta ett åtgärdsprogram för serveringsställen. Det är viktigt att detta arbete fullföljs med hög prioritet både från institutets och från restaurangbranschens sida.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att det är viktigt att såväl gäster som personal kan vistas i en rökfri miljö och att det därför är angeläget att utreda vilka olika förutsättningar som finns för att uppnå det målet.

Anf. 26 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Tack för ordet och tack, socialministern, för svaret! Det är alltid en fröjd att debattera med Lars Engqvist med tanke på den trevliga tonen i hans svar. Men kanske råder det en liten brist på argument för den egna ståndpunkten, om det nu finns någon. Så mycket utrymme ägnas ju åt att ifrågasätta min interpellation i stället för att besvara den. Jag får väl upprepa frågeställningen och kanske förklara lite tydligare varför jag har väckt den.

I den proposition som interpellationen gäller står det på s. 44 att regeringen vill tillsätta en särskild utredare med uppdrag att ”utreda förutsättningarna för ett rökförbud i restauranger och andra serveringsställen”.

På s. 45 står det: ”Regeringen anser att målet är rökfria serveringsmiljöer den 1 januari 2004.”

Jag tolkar detta som ganska tydligt. Regeringen vill lagstifta om rökfritt på krogen – och detta så snart som möjligt – trots att bara en femtedel av väljarna vill det och trots att både krögare och anställda i branschen har protesterat mot detta. Därför har jag tre frågeställningar kring utredandet – frågor som jag skulle vilja få svar på:

1. Om man nu verkligen vill minska vanerökningen – att människor dagligen röker mycket, vilket ger mest skadeverkningar – uppnås det

Prot. 2001/02:67

12 februari

Svar på
interpellationer

då genom att förbjuda rökning på krogen på natten? Hur många vanerökare kommer att sluta röka därför att de tvingas sluta röka på krogen? Det kan vara en intressant sak att utreda. Är det något som regeringen avser att utreda eller inte?

2. Hur hårt är socialministern beredd att slå mot krognäringen för att driva igenom förbudet? De 50 % som ministern ifrågasatte gäller den andel besökare på kvällsrestauranger i min valkrets i Stockholm som röker i samband med sitt krogbesök. Andra hävdar att det är 30 % som ibland röker. Om alla som vill ta en cigarett till kaffet åt hemma i stället för att äta ute skulle omsättningen på krogen minska därefter. Exakt hur mycket skulle vi kunna fråga utredaren om. Jag är i alla fall nyfiken, och det är just därför som jag frågar. Kommer alltså utredningen att försöka ta reda på detta?
3. Om man tar reda på hur det är med de här två effekterna och utreder dem och det visar sig att få vanerökare skulle sluta röka men att många kvällskrogar skulle behöva stänga, är regeringen även då beredd att driva igenom ett förbud?

Ingen av de här frågorna besvarades i Lars Engqvists svar. Det vore både anständigt och trevligt om han i alla fall lite grann försökte besvara dem i sitt nästa inlägg, för annars kan man lätt få intrycket att utredningen mest är en kuliss och att Lars Engqvist tänker föreslå ett förbud helt oavsett vad utredningen kommer fram till.

Anf. 27 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Anledningen till att jag anmälde mig till den här debatten är att det finns en del frågor som jag tycker har saknats i debatten kring det här förslaget.

Först och främst gäller tobaksrök mycket mer än bara cigaretter – det är ju cigaretterna som hittills har varit i fokus i debatten. Jag avser då bl.a. cigarrerna, som bland många människor faktiskt är en utbredd tradition i samband med en festmåltid. Det gäller inte bara personer som normalt röker, utan det är allmänt känt att en god cigarr tas även av många som inte är vanerökare eller beroende av detta.

Det är alltså fråga om en kultur och en tradition, speciellt på många s.k. gourmetrestauranger. Man kan tycka man vad vill om det här med tobaksrök och om att det – som vi vet – är skadligt, men många av de här gourmetkrogarna har investerat stora belopp i att utbilda sin personal just i konsten att marknadsföra, sälja och, som det heter, snoppa en cigarr. Likaså handlar det om att lära sig att enligt konstens alla regler tända den.

Vad har ministern att säga till de krogägare och krögare som har investerat väldigt stora belopp i detta och som nu kanske riskerar att få dra in det? Hur ser alltså ministern på den saken?

Det finns en sak till som jag undrar över. Det fokuseras väldigt mycket på restaurangerna när det gäller ett eventuellt rökförbud. Vilka funderingar har ministern t.ex. kring nattklubbar och de nu statliga kasinona? Jag har inte hört något om det, men det är möjligt att ministern kan göra ett förtydligande på det området. Det skulle vara bra för dem som har startat, eller som kanske tänker starta, en nattklubb att få reda på om

även de ingår i detta, för det kan väl inte vara så att hälsan hos de anställda på de här ställena är mindre viktig i sammanhanget.

Ministern nämner i sitt interpellationssvar att frivilligheten är något som man vill titta ytterligare på. Det tycker jag är bra. Är inte detta något som ministern lite grann skulle vilja fundera vidare på? Vi vet ju att det är bra om det där med frivilligt fungerar.

Borde inte det här snarare kunna vara ett bra konkurrensredskap för de krogar som verkligen vill satsa på detta?

Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Avsikten var inte, Anna Kinberg, att mitt svar skulle uppfattas som arrogant eller så, utan jag ville bara påpeka att det faktiskt finns en proposition som man kan läsa och där man kan få svar på de flesta frågorna. Det behöver väl inte upplevas som arrogant, utan det var bara en upplysning.

Vad Anna Kinberg i själva verket diskuterar är utredandet av själva frågan om vi ska ha målet att erbjuda rökfria restauranger. Vi avser inte att utreda den frågan. Där menar vi att riksdagen kan fatta beslut om att ha detta som mål för den fortsatta utvecklingen – dvs. att vi ska agera för att kunna erbjuda rökfria serveringsmiljöer och rökfria restauranger. Målet ska vara att det är genomfört den 1 januari 2004.

Vägen dit är däremot mer komplicerad. Man kan bestämma sig för att lagstifta, men vi vet inte vilka effekter lagstiftningen fått för restaurangnäringen eller för utvecklingen vad gäller tobaksrökningen. Det finns anledning att samla kunskap om detta och att samla in erfarenheterna – framför allt från USA, som ju varit ett föregångsland på området.

Vidare vill vi diskutera om det finns möjligheter att gå frivilligvägen och samverka med restaurangnäringen för att de ska utveckla rökfria miljöer. Kanske kan man hitta en teknik för att kunna erbjuda rökfria miljöer och för att på ett anständigt sätt se till att de som mycket bestämt vill fortsätta att röka kan göra det i särskilda miljöer.

Det är alltså inte fråga om att vi ska utreda frågan om målet. Vi menar, vilket är mitt mål, att vi ska kunna erbjuda rökfria restauranger. Jag har nämligen reflekterat väldigt mycket – jag hoppas att också Anna Kinberg har gjort det – kring frågan om frihet. Vems frihet är det som vi vill värna om?

Jag har varit på ganska många restauranger, serveringsställen, lunchrestauranger och kaféer och upptäcker att friheten för den ene att röka på restaurang innebär en ofrihet för den andre – ja, för väldigt många – att över huvud taget vara med i den miljön. Vi måste ta ställning. Ska restaurangerna i framtiden kunna erbjuda miljöer för alla måste man faktiskt begränsa rökarnas frihet. Detta är det stora problemet.

Har Anna Kinberg reflekterat över detta? Vems frihet är viktig, Anna Kinberg? Jag undrar om det gäller dem som säger att de absolut inte kan avsluta en måltid utan att ta en cigarett eller dem som säger: ”jag kan inte vistas på restaurang ifall någon röker därför att jag då blir sjuk”.

Är det inte ganska viktigt att vi sätter upp som ett politiskt mål att miljöer kan erbjudas som passar alla? Är inte det ett viktigt frihetsmål också för en ung moderat?

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

Problemställningen finns faktiskt beskriven i propositionen. Vi vill ha rökfrihet som ett mål, och vill i första hand gå frivilligvägen. Vi vill diskutera med restaurangnäringen hur vi ska nå dit. Men vi har också förklarat att vi, om det inte går att komma fram den vägen, kommer att gå till riksdagen med ett förslag om lagstiftning.

Anf. 29 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Tack för komplimangen, Lars Engqvist. Att kalla mig ungmoderat blir alltmer irrelevant.

Jag håller med om att vägen till rökfrihet är komplicerad, och jag ser positivt på att alltfler restauranger blir rökfria just därför att alla ska kunna hitta sitt alternativ i krogdjungeln som är komplicerad i sig.

Men det är viktigt att vi håller oss till möjligheten att gå frivilligvägen. Det är svårare att gå ut och röka i Sverige, särskilt längre norrut, jämfört med hur det är i Kalifornien. Det är svårt att gå på restaurang både om man röker och om man inte röker, men det är i grund och botten den enskildes beslut.

Jag har reflekterat mycket över detta med frivilligheten. Jag röker inte själv, och jag störs mycket när andra röker. Kläderna luktar illa efter en kväll på restaurang. Men beslutet att gå in på en speciell krog är mitt eller den enskilde gästens. Jag tål själv inte fisk. Jag blir inte dödligt sjuk, men det finns de som blir det om de vistas i ångor från en fiskrestaurang. Det finns de som får tinnitus av musiken på nattklubbar. Men beslutet att gå på en krog måste i grund och botten vara frivilligt.

Krogen är en offentligliknande miljö, men det är inte en offentlig plats. Därför måste man ha en viss respekt för både rökare och icke-rökare. Man har inte rätt att kräva att få röka på rökfria ställen. Dessa krögare och deras gäster ska kunna komma överens om att ha rökfritt.

Det finns många exempel som man kan hitta bl.a. via Hjärt- och lungfondens hemsida under rökfria krogar och serveringsställen. Men med tanke på hur många som uppskattar att röka och hur många det är som t.o.m. uppskattar att arbeta i en rökig miljö – hur knäppt det än kan låta – måste även de få välja fritt.

Jag konstaterar med viss glädje att regeringen lovar att utreda mina två första frågor, dvs. hur många som kan sluta röka, om det ser ut att få effekt på antalet rökare och de som skadas av tobaksrök och vad det får för effekter för krogbranschen. Men jag konstaterar med en viss bävan att regeringen, om frivillighetsvägen inte är framkomlig, ändå tänker vidhålla att det ska införas ett förbud, vare sig folket, krögarna eller krogpersonalen vill det eller inte. Det tycker jag är himla tråkigt.

Anf. 30 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag konstaterar bara att jag inte fick svar av ministern på någon av mina frågor. Men jag ska påminna ministern om det som jag frågade om.

Först handlade det om de restauranger som har investerat stora belopp för att utbilda sin personal kring cigarrerna. Sedan handlade det om hur ministern ser på detta. I debatten har fokus satts på restaurangerna. Vad händer med de statliga kasinona? Ska de också bli rökfria? Eller kommer den frågan också att utredas? Vad händer med nattklubbarna? Görs det

en konsekvensanalys av vad ett rökförbud kommer att innebära för dem?

Sedan vill jag höra lite mer om hur ministern ser på detta med frivilligheten som ett konkurrensmedel. Vi har tidigare i debatten hört att det redan används som ett konkurrensmedel. Information läggs ut på nätet, och det finns många krogar som har infört ett förbud. Jag är övertygad om att det är uppskattat bland många. Men kan man inte i stället sköta detta på frivillighetens väg så att de restauranger som redan har infört rökförbud kan använda det som ett konkurrensmedel?

Anf. 31 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag vill be Caroline Hagström om ursäkt för att jag inte svarade på hennes frågor, men jag tänkte ta det i två omgångar.

När det gäller frivillighet som ett konkurrensmedel skriver jag i mitt interpellationssvar att vi i propositionen säger att det skulle vara intressant att diskutera om man kan införa särskilda incitament för restaurangägarna att gå över till rökfrihet. Det skulle vara intressant att pröva att ge en sådan stimulans till dessa restaurangägare.

Samtidigt inser jag – och det gör ju Caroline Hagström också – att det är enorma krafter i rörelse för att få restauranger att satsa på cigarrer. I själva verket är det inte ett jämställt spel. Det finns enorma krafter för att se till att restaurangerna utvecklar rökandet till en särskild konst. Man vill förmå restauranger att investera i särskilda cigarrprogram osv. Därför kan det vara nödvändigt att riksdagen, om inte frivilligvägen är framgångsrik, förklarar att man är beredd att lagstifta för att garantera att alla ska ha möjlighet att besöka restauranger.

När vi diskuterar hur man ska införa rökfrihet gäller det naturligtvis serveringsmiljöer, oavsett om de finns på kasinon eller på nattklubbar. Det är helheten som man diskuterar, vilket också ingår i utredningsuppdraget.

Till Anna Kinberg vill jag säga att det inte bara är en fråga om tycke och smak när det gäller vad man väljer i det här fallet. Det handlar om tobaksrökning, som vi vet är en av de absolut största hälsoriskerna. Antalet människor som dör som en följd av tobaksrökning stiger. För Sveriges del rör det sig om 5 000–6 000 människor. Det är alltså inte detsamma som att välja kläder eller välja en lättam underhållning och att vi har olika smak, utan det rör sig faktiskt om att träda in i en miljö som man vet är mycket skadlig för hälsan. Då är det inte rimligt att säga att de som inte klarar detta får avstå från att gå på restaurang.

Det är ingen stor frihetsinskränkning om de som röker får röka på en särskild avdelning eller röka utanför restaurangen med tanke på att man i så fall kan öppna miljöerna för alla. Det är inte ett särskilt svårt val ifall vi skulle tvingas att införa en lagstiftning på den punkten. Men jag upprepar att jag i första hand vill pröva möjligheten att träffa överenskommelser med restaurangnäringen. Jag vet att det finns klokt folk också där som inser att man måste ta steget för att ta bort tobaksrökningen från restaurangerna.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 32 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Jag har aldrig påstått – och jag tänker inte göra det nu heller – att tobaksrökning är vare sig ofarligt eller gott. Det är också ett lurigt debattknep att påstå att alla har möjlighet att gå på vilken krog de vill om man lagstiftar i enlighet med propositionen.

Om man inför särskilt avsatta utrymmen där servering eller annan verksamhet inte får förekomma – som det uttrycks i propositionen – är det slut med en cigarett eller en cigarr till kaffet. Då kan inte ett sällskap gå ut där en person skulle vilja ta en cigarett till kaffet och de andra tycker att det är helt okej. Men det tycker inte regeringen och lagstiftaren. Då kan inte alla välja att gå till en restaurang som passar dem. Det är lite lurt. Det är lätt att få intrycket av debatten att det inte är så farligt och att det bara blir några rökfria avdelningar.

Men det är inte det som förslaget handlar om, utan det är ett totalt tvärstopp för rökning i serveringsmiljöer som ligger i hotet om lagstiftning enligt förslagen i propositionen. Det är det som jag vänder mig emot.

Jag vill ställa en fråga om de andra incitamenten. Jag får en lätt mafialiknande känsla av det resonemanget, även om det kan finnas en liten öppning. Vad skulle dessa andra incitament bestå av? Längs frivillighetens väg, som ligger öppen i alla fall ett år till, får man göra lite som det passar krogen så länge som man tillhandahåller lite rökfri miljö, och på det sättet kanske man kan få andra incitament. Syftet är fortfarande att det annars kan bli tvärstopp via ett förbud den 1 januari 2004. Vilka är dessa incitament? Jag undrar om socialministern kan nämna några sådana som skulle kunna användas längs frivillighetens väg.

Anf. 33 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Anna Kinberg är faktiskt lite uppiggande. Först framställde hon en interpellation om en proposition där svaren redan har getts. Sedan frågade hon vilka resultat som den aviserade utredningen ska komma fram till.

Utredningen ska ju pröva om det finns möjligheter att arbeta med incitament och i så fall ange vilka de skulle kunna vara. Jag kan rent teoretiskt tänka mig att man på olika sätt stimulerar restaurangägare att välja rökfrihet, att arbeta för rökfrihet eller att åtminstone ta ett steg mot rökfrihet. Det offentliga skulle på olika sätt kunna stimulera det. Men det var detta som utredningen skulle arbeta med och komma fram till olika förslag om. Anna Kinberg får alltså vänta tills utredningen redovisar sina förslag.

Vad vi från regeringen är beredda att göra är att i enlighet med Folkhälsokommittén ange ett mål för att uppnå rökfrihet i serveringsmiljöer, och då avser vi serveringsmiljöer i bred omfattning. Vi vill gå frivillighetens väg. Vi vill pröva vilka vägar detta är.

Jag är, till skillnad från Anna Kinberg, alldeles övertygad om att en majoritet av svenska folket faktiskt tycker så här. Det beror nämligen på hur man ställer frågan. Om man ställer frågan om våra serveringsmiljöer ska vara öppna också för dem som faktiskt blir sjuka av rök, vet vi att en mycket stor majoritet säger att det är viktigt. Då får vi offra den frihet som det innebär att man ska sitta och röka vid serveringsbordet. Det är

inte alls så att det är en minoritet som tycker att man ska gå den här vägen.

Men jag är lika övertygad om att en majoritet tycker att vi ska pröva möjligheterna till överenskommelser med restaurangnäringen. Det är viktigt om man kan samverka i första hand. Först om det misslyckas bör man ta lagstiftningsvägen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

9 § Svar på interpellation 2001/02:206 om läkares möjligheter att remittera till behandling

Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra läkares möjlighet att remittera personer som är beroende av alkohol och narkotika till behandlingshem.

Ansvar för vården av missbrukare delas mellan kommuner och landsting. Socialtjänsten svarar för den långsiktiga rehabiliteringen medan avgiftning, psykiska komplikationer i samband med missbruk samt substitutionsbehandling främst är ett ansvar för hälso- och sjukvården. Min bedömning är att den ansvarsfördelningen är rimlig och väl avvägd. Däremot är jag väl medveten om att samarbetet inte alla gånger fungerar på det sätt som det borde för att insatserna ska bli framgångsrika. Det gäller framför allt för missbrukare som också har psykiska funktionshinder, som enligt min uppfattning är en av samhällets mest utsatta grupper. Konflikter och problem i samarbete mellan socialtjänsten och psykiatrin har inte sällan bidragit till att förstärka deras utsatthet och förvärra problemen.

Jag tror dock inte att lösningen på de problem som i dag finns när det gäller att tillgodose vårdbehoven hos missbrukare, med eller utan psykiska funktionshinder, skulle lösas på det sätt som Ulla-Britt Hagström antyder. Problemen inom missbrukarvården är enligt min uppfattning snarare av ekonomisk och metodologisk karaktär, inte att det saknas läkares bedömning av vårdbehov. Det vore enligt min mening dessutom märkligt om läkare verksamma inom landstinget skulle kunna remittera till vård inom socialtjänsten – till insatser som dessutom i första hand är sociala, inte medicinska – utan att det också skulle följas av ett kostnadsansvar för landstinget. Däremot står det naturligtvis läkare fritt att remittera till insatser inom landstinget. Jag vet också att läkares ord många gånger väger tungt när socialtjänsten bedömer en missbrukares behov av vård och typ av insats.

Ulla-Britt Hagström och jag är dock överens om att det behövs insatser för att förbättra förutsättningarna för missbrukare att få vård. I den proposition om en nationell handlingsplan för narkotikapolitiken som nyligen överlämnats till riksdagen nämns särskilt vården som ett viktigt område att utveckla. Hoppfullt i det sammanhanget är att SBU i sin gedigna rapport om missbrukarvården från förra året konstaterade att det finns effektiva metoder för att rätta med alkohol- och narkotikamissbruk. Det är dock nedslående att det inte främst är dessa som används. Det ligger därför en stor utmaning i att sprida och använda den

kunskap som SBU utvecklat. Att använda metoder som visat sig effektiva blir enligt min mening både billigare för den som ska betala för vården – främst kommuner och landsting – och tryggare och mer pålitligt för den som ska genomgå vården.

Det är också, som jag redan pekat på, viktigt att samarbetet mellan de båda huvudmännen stärks och utvecklas. Regeringen kommer under våren att överlämna en proposition med förslag som syftar till att förbättra förutsättningarna för samverkan mellan kommuner och landsting på vård- och omsorgsområdet. Propositionen kommer bl.a. att ta upp Samverkansutredningens förslag om utökade möjligheter för kommuner och landsting att bilda gemensamma nämnder. Vård och omsorg om missbrukare är exempel på sådan verksamhet som skulle kunna läggas i en gemensam nämnd.

Anf. 35 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill tacka socialminister Lars Engqvist för svaret på min interpellation.

Bakgrunden till min interpellation är den statliga rapport som visar att missbrukarvården i Sverige är ineffektiv och att miljarder slösas bort på fel vård. Statens beredning för medicinsk utvärdering visar att en av tio alkoholister skulle kunna räddas på ett tidigt stadium om sjukvården införde bättre rutiner. Rapporten ger också högt betyg åt olika former av kognitiv beteendeterapi och det s.k. tolvstegsprogrammet, som utformats av Anonyma Alkoholister.

År 1996 initierade Vårdförbundet Sörmland, som driver Vårnäs behandlingshem, en försöksverksamhet med behandlingsformen öppet intag i kombination med tolvstegsträning. Den bärande idén med öppet intag är att underlätta för den enskilde att inleda behandling för att bli fri från missbruk. Det innebär att en person med en problematisk drogsituation kan komma till behandlingen utan utredning av sociala myndigheter. En platsgaranti på tre veckor utlovas. Genom att erbjuda hög tillgänglighet vill man uppnå att missbrukare ska söka behandling i ett tidigt skede av beroendutvecklingen och nå dem som inte tidigare sökt behandling för sitt missbruk. Inspiration till öppet intag har hämtats från Island, där missbruk inte framstår som lika skambelagt som i Sverige.

Vid ett studiebesök på Tolvum, Öhns Gård, intill min hemkommun Skövde, fick jag mycket klart och tydligt för mig konflikten mellan vad som skulle kunna åstadkommas i ett tidigt skede och de strukturella hinder för detta som vi har skapat i samhället. Detta antyder ju socialminister Lars Engqvist också i sitt svar genom att anse problemen vara av ekonomisk och metodologisk karaktär.

Det sägs att missbruket kostar det svenska samhället totalt ca 100 miljarder kronor per år. Till detta kommer allt det psykiska lidande som missbruket åsamkar missbrukaren, dennes familj, anhöriga, vänner och arbetskamrater. Det är intressant att läsa rapporten från Centrum för välfärdsforskning vid Mälardalens högskola, *Öppet intag – En väg till drogfrihet?*, där en jämförelse görs mellan klienter i öppet intag och andra behandlingsformer.

Fru talman! Jag håller med socialministern om att det uppstår problem om läkare ska kunna remittera till olika behandlingshem eftersom kommunerna har kostnadsansvaret. Jag är tacksam att Lars Engqvist

pekar på de metoder som SBU har uttalat sig positivt om och att denna kunskap ska utvecklas och spridas. Det skulle vara mycket positivt om regeringen, i propositionen med anledning av Samverkansutredningens förslag om utökade möjligheter för kommuner och landsting att bilda gemensamma nämnder, kunde ge rekommendationer om att det inom vård och omsorg om missbrukare skulle kunna bildas sådana nämnder.

Jag skulle vilja ställa en fråga till socialministern om den anmälningsplikt som läkare har att till socialnämnd anmäla i de fall vårdmöjligheterna inom sjukvården inte är tillräckliga. I sådana fall måste ju vård ges under socialtjänstens ansvar. Hur långt är egentligen steget från denna anmälningsplikt, där socialtjänsten ändå måste ta sitt ansvar, till att läkare skulle kunna få remittera till speciell behandling? Enligt min mening är det kanske ett organisationsproblem. Eller är det ett verkligt problem?

Anf. 36 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har, precis som jag, glatts över SBU:s rapport om missbruksbehandlingen. Den är glädjande därför att den pekar på att det faktiskt finns behandlingsformer som är effektiva. Det har annars funnits en föreställning om att det inte spelar någon roll vilken behandling man erbjuder missbrukare. De flesta misslyckas. Det är egentligen bara undantagen som lyckas. Men SBU visar faktiskt att det finns behandlingsmetoder som är framgångsrika. Det gäller inte minst de behandlingsmetoder som bygger på tolvstegsprogrammet. Det är hoppfullt.

Samtidigt, vilket är det bekymmersamma, pekar man på att väldigt många av de behandlingsmetoder som används inte är dokumenterat effektiva. Det är många som tror på dem ändå. Det är uppenbart att många inom svensk socialtjänst ändå väljer att använda dem. Men det är nyttigt att SBU gör en utvärdering och visar att det finns behandlingsmetoder som är effektiva. Dem måste naturligtvis socialtjänsten i första hand använda.

Det är socialtjänsten som har skyldighet att se till att missbrukare får den vård och behandling som är nödvändig. Utvecklingen har under lång tid varit den att man i första hand har valt öppen vård. Det är viktigt att den också fungerar. Man ska erbjuda en öppen vård som är effektiv. Just i dag är situationen den att ungefär 20 000 människor i Sverige är föremål för någon form av öppenvårdsinsatser. Det är alltifrån skyddat boende under kort tid till mer långvarig terapeutisk behandling. Ungefär 3 000 därutöver finns i någon form av institutionsvård, dvs. befinner sig i sluten vård. Det kan vara frivillig vård. Det behöver alltså inte betyda att det är tvångsvård, men man är under institutionsvård.

Ungefär den omfattningen har missbrukarvården i dag. Jag är alldeles övertygad om att den behöver utvecklas ytterligare. Det finns väldigt många människor som behöver vård eller annan insats men som inte får det därför att man inte fångar upp deras intresse eller därför att kommunen inte anser sig ha möjlighet att ställa upp. Det strider egentligen mot socialtjänstlagens intentioner. Var och en som missbrukar ska ha rätt att få vård och behandling.

Vi är också överens om att det vore vettigt att ha gemensamma nämnder. Vi ska återkomma till frågan om de gemensamma nämnderna

ska fungera på just det här området. Det får vi en spännande diskussion om. Kommuner och landsting ska ha rätt att bilda gemensamma nämnder. Det vi då diskuterar är om läkaren, som är landstingsanställd, ska kunna remittera till en viss behandlingsform och sedan tvinga kommunerna att betala. Här är det rimligen så att läkarens omdöme eller läkarens anmälningsplikt är tillräcklig för att man från socialtjänstens sida ska erbjuda adekvat vård. Därför tror jag inte att vi behöver ändra regelsystemet.

Jag har egentligen inte hört särskilt många säga att problemet är att läkarna inte ger någon remiss. Där det inte fungerar är problemet egentligen att socialtjänsten inte lever upp till sitt ansvar att erbjuda alla missbrukare vård och behandling och att man väljer felaktig behandling, tyvärr ibland kanske också av kostnadsskäl, vilket inte är acceptabelt.

Förslaget om gemensamma nämnder är bra, men vi behöver inte nödvändigtvis ändra regelsystemet för läkarna.

Anf. 37 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill gå vidare lite i den rapport jag tidigare nämnde. Där har man gjort jämförelser mellan personer inskrivna vid öppet intag och frivilligt intagna vid IKM-enheter och tvångsintagna vid LVM-institutioner. Flera av klienterna i öppet intag hade liksom jämförelsegrupperna haft missbruk i närmiljön under uppväxtåren. De inskrivna på öppet intag hade i betydligt större utsträckning än klienter i andra behandlingsformer egen bostad; de hade alltså någonting att bygga vidare på.

När det gällde det sociala nätverket framstod en dubbel bild. Å ena sidan levde många fler i öppet intag tillsammans med sina barn, och färre hade mist vårdnaden om något barn än i referensgrupperna. Å andra sidan fanns det betydligt fler som umgicks enbart med missbrukare.

Anknytningen till arbetsmarknaden var likvärdig, utom för den grupp som var tvångsintagen.

De inskrivna vid öppet intag visade sig vara dömda för brott i samma utsträckning som de tvångsintagna. Domarna var dock något lindrigare.

Den största skillnaden vad gäller missbruksproblematik var att inskrivna vid öppet intag angav enbart bruk av narkotika som enda orsak till inskrivningen. I öppet intag fanns också fler kvinnor som umgicks med missbrukare.

Fru talman! Vi krånglar till det för mycket i vårt politiska samhällsbyggande. Vad hjälper det egentligen en människa som far illa, och som skulle kunna räddas om hjälpen fanns närmare, att vi har en uppdelning där socialtjänsten har huvudansvaret för vård och behandling av missbrukare, medan vissa uppgifter inom missbrukarvården åvilar hälso- och sjukvården? Denna ska svara för medicinsk avgiftning och behandling av akuta psykiska komplikationer. Ibland ger sjukvården mer långvarig vård vid toxiska psykoser eller allvarigare psykiska tillstånd som kan följa på missbruk. Allt detta kan ju ministern bättre än jag.

Om en läkare i dag anser att vårdmöjligheterna inom sjukvården är tillräckliga föreligger ingen anmälningsplikt till socialnämnden. Men samme läkare får inte skriva ut en remiss till ett behandlingsshem, t.ex. med tolvstegsmetoden, som skulle vara ett bra alternativ för att den enskilde skulle kunna få hjälp med sitt missbruk.

En läkare får skriva ut medicin, t.ex. Campral och Revia, som fungerar särskilt bra i kombination med kognitiv behandling, men samme läkare kan inte skriva en remiss till kognitiv behandling eller behandling enligt tolvstegsmetoden.

Det saknas någonting i vårdkedjan. Det är något som inte stämmer. Medan vissa experter säger att alkoholism är ett beteende som ligger på den enskildes eget ansvar och egentligen bör förändras med mottot "Skyll dig själv", säger andra att det är en sjukdom och att det gäller för den enskilde att ta ansvar för sin sjukdom. Det borde enligt min mening finnas en vårdkedja som ger möjligheten att påverka vägen till ett drogfritt liv genom att förändra sig själv. För mig handlar det om människosyn och varje människas unika och lika värde. Man kan inte med krassa och vassa ögon se på en person som hamnat i drogmissbruk. Man måste med varmt hjärta och varma händer hjälpa denna person ur sitt missbruk.

Jag återkommer till socialministerns svar: Läkares bedömningar av vårdbehov saknas inte. Nej, men vi har satt upp murar för läkare i vårt organisationssystem. Socialministern! Jag vädjar: Var tydlig i propositionen om samverkan på denna punkt. Gränsen mellan anmälningsplikt till socialtjänsten och att skriva ut remiss till ett behandlingshem tycker jag inte borde vara så markerad.

Slutligen vill jag ställa en fråga: Kommer regeringen i propositionen också att underlätta för kommunerna att anställa läkare?

Anf. 38 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag är inte säker på att jag kan tillgodose Ulla-Britt Hagströms önskemål om att vi ska redovisa vad som står i propositionen. Vi får återkomma till detta.

Propositionen tar sikte på att lösa det problem som Ulla-Britt Hagström pekar på. Vi har en ganska tydlig och, menar jag, i grunden väl fungerande ansvarsfördelning mellan primärkommuner och landstingskommuner. Problemet är att vi samtidigt ser alltför många exempel på dålig samverkan. Ska vi få en bra samverkan måste man öppna möjligheten att arbeta med gemensamma nämnder. Tanken är den att landstinget bestämmer hur mycket resurser man ska lägga in i budgeten för denna nämnd, kommunen lägger in sina pengar och man har sedan ett gemensamt ansvar för budgeten. Man har också en gemensam arbetsledning och ett gemensamt arbete. Det är ju detta vi vill lösa.

Om vi får det systemet tror jag att vi också löser det problem som skulle kunna bestå i att läkare upptäcker ett missbruksproblem och vet ungefär vad han skulle vilja rekommendera, men inte kan remittera till ett behandlingshem. Har vi en gemensam nämnd som också kan diskutera missbruksfrågor tror jag inte att vi har det praktiska problemet. Då kan man samverka utan att vi därmed rör vid en annan princip, nämligen att den landstingsanställda läkaren inte ska kunna skriva ut något på kommunens bekostnad. Det är naturligtvis ur principiell synvinkel tveksamt, men jag tror att vi löser det problemet med en gemensam nämnd.

Anf. 39 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Tack, socialminister Lars Engqvist! Jag tycker att det Lars Engqvist säger låter hoppingivande, och jag hoppas att det nu blir verklighet. Att ta vara på den enskilde och ge den enskilde möjligheter är

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

ju faktiskt också samhällsekonomiskt lönsamt, liksom att riva de murar vi har byggt upp i organisationen så att man inte kan få den behandling som man vill.

I Sörmlandsprojektet kan en person som är beroende av alkohol på eget initiativ ta den kontakten utan att behöva anmäla sig för ett antal nämnder. Man kan vara mer anonym, och man kan få hjälp i ett tidigt skede utan att så många behöver känna till det. Jag tycker också att det är viktigt för den enskildes integritet att ha den möjligheten. Det gäller också de fall då inte arbetsgivaren kan betala.

Öhns gård är ett väldigt fint initiativ och en väldigt vacker gård, som ligger naturskönt med många möjligheter till rekreation och har positiv och bra personal, enligt vad jag förstår. Att ha en sorts garanti för att man fritt ska kunna ta sig till en sådan gård om man inte kan betala själv eller om arbetsgivaren inte kan betala vore ju samhällsekonomiskt väldigt lönsamt, i stället för att man hamnar i en ond cirkel som man själv inte kan lyfta sig ur utan gör att man blir beroende av andra människor.

Sedan kan vi inte bortse från kommunernas neddragningar. Det har faktiskt blivit så att kommuner försöker bygga upp egna initiativ i stället, för att få det billigare. Man kanske på något sätt binder ris åt egen rygg här, för i längden blir det dyrare för kommunen, men man ser det kortsiktigt från år till år. Syftet är ju att hjälpa enskilda personer.

Jag hoppas att vi är på samma våglängd i den här frågan, och jag tror att det blir en lösning i den nya propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2001/02:221 om Småföretagsdelegationens förslag till förenklingsregler

Anf. 40 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Stefan Hagfeldt har frågat mig om Småföretagsdelegationens förslag, varför inte de utlovade förenklingsåtgärderna för företagarna genomförs och om jag över huvud taget kommer att göra någonting åt dessa frågor under innevarande period.

Inledningsvis vill jag säga att Småföretagsdelegationens förslag har varit viktiga för regeringens arbete med småföretagsfrågor och bidragit till en ökad medvetenhet om småföretagarnas särskilda villkor inom departementet och myndigheter.

När det gäller Småföretagsdelegationens 81 förslag utgörs *inte* samtliga av konkreta regelförenklingsförslag, som Stefan Hagfeldt påstår. Totalt rör ungefär en tredjedel av förslagen regelförenklningar. Övriga förslag handlar i stor utsträckning om förbättrad information och tillgänglighet hos myndigheter samt förslag på olika former av IT-lösningar men även om kompetenshöjande insatser hos både myndighetspersonal och småföretagare. Karaktär och omfattning på förslagen skiljer sig därmed högst väsentligt åt sinsemellan och därmed även tiden för genomförandet. Vissa förslag rör en specifik regel eller uppgiftsskyldighet, medan andra handlar om mer omfattande attitydförändringar som innebär en kontinuerlig process. Vissa av förslagen avser inte heller regeringen att göra någonting åt eftersom de ligger antingen inom kommunernas eller

det privata näringslivets ansvarsområden, t.ex. att det ska finnas Internetanslutna datorer på bibliotek eller att näringslivsprogram ska utformas i varje kommun.

På det stora hela anser jag dock att regeringen har vidtagit åtgärder för att undanröja majoriteten av de hinder för tillväxt som delegationen identifierade. När det gäller regelförenkling har exempelvis regeringen genomfört hela det paket av åtgärder som delegationen föreslog för att förstärka det mer systematiska arbetet med regelförenkling. Simplex övervakar numera att samtliga nya eller förändrade regelförslag som kan ha effekter av betydelse för småföretagare underställs en särskild konsekvensanalys. Regeringen har även tillsatt ett antal utredningar som ser över befintlig lagstiftning ur bl.a. förenklingssynpunkt. I detta sammanhang kan jag nämna Arbetstidskommittén (KNAS), som bl.a. ser över semesterlagen ur förenklingssynpunkt, Förenklingsutredningen, som ser över möjligheterna för en enklare bolagsform, och den s.k. 3:12-utredningen, som ser över skattereglerna för fåmansföretag och prövar olika möjligheter att underlätta generationsskiften i företag.

Regeringen har även förbättrat möjligheterna att göra avsättningar till periodiseringsfond och vidtagit ett antal åtgärder för att förbättra informationen för småföretagare och underlätta kontakten med myndigheterna. Detta har skett bl.a. genom olika IT-lösningar.

Avslutningsvis skulle jag vilja kommentera Stefan Hagfeldts påståenden om att antalet befintliga företagare och nystartade företag minskar i landet. Enligt Sveriges offentliga statistik har det totala antalet företag i landet ökat i viss utsträckning under 1990-talet. Den huvudsakliga ökningen har skett bland små och medelstora företag. Från 1990 till 2000 var ökningen i denna grupp 37 %.

Den statistik Stefan Hagfeldt refererar till när det gäller nyföretagandet presenteras av Nyföretagarbarometern Jobs and Society. Jag vill påpeka att denna statistik avser antalet nyregistrerade företag, vilket inte är liktydigt med genuint nystartade företag. Ansvarig myndighet för Sveriges officiella nyföretagarstatistik är ITPS, som med hjälp av SCB årligen redovisar statistiken avseende det faktiska nyföretagandet i Sverige. Vi bör med andra ord inte dra förhastade slutsatser om antalet nyetablerade företag innan den officiella statistiken för 2001 har publicerats.

Faktum är dock att vi känner av en konjunkturavmattning, och det innebär naturligtvis risk för ett minskat företagande, vilket understryker behovet av fler entreprenörer som kan omvandla goda idéer till nya och växande företag. Detta är en prioriterad fråga för regeringen och Näringsdepartementet som jag avser att driva vidare med oförminskad kraft.

Anf. 41 STEFAN HAGFELDT (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret, även om jag är långt ifrån nöjd med innehållet. Jag vet att många småföretagare har sett fram emot att få ta del av svaret från näringsministern vad gäller Småföretagsdelegationens 81 förslag till förenklingar.

Som jag skrev i min interpellation finns det mer än 20 000 sidor företagsregler, och antalet ökar med en tillväxttakt på 5–6 % årligen. I början av mandatperioden gick biträdande näringsministern ut och lovade att i stort sett alla 81 förslag skulle genomföras. Fram till i dag har bara 28 förslag genomförts helt eller delvis.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

I sitt svar säger nu näringsministern att bara en tredjedel av de 81 förslagen är regelförenklingar, enligt hans uppfattning. Ska jag tolka det som att inga fler regelförenklingar kommer att genomföras?

Fru talman! Enligt min uppfattning är det betydligt mer än två tredjedelar som är förenklingsförslag och kan genomföras utan kostnader för samhället. Det blir tvärtom en vinst för samhället när småföretagarna kan ägna sig åt sin ordinarie verksamhet i stället för att syssla med onödig byråkrati. Dessutom får vi vid ett genomförande av förenkningarna betydligt fler företagare.

Näringsministern säger också i sitt svar att den statistik som Jobs and Society redovisar, att nyföretagandet här i landet minskat med i snitt 16,2 %, bara avser nyregistrerade företag. Det är tydligen intressantare för näringsministern att försöka bortförklara statistiken än att genomföra de förenklingsförslag som småföretagarna och vi borgerliga partier vill genomföra.

Jag ska ta upp några av de förenklingsförslag som näringsministern tydligen inte vill genomföra eller anser inte är konkreta.

Fru talman! Punkterna är följande.

1. Inför snabbare patent.
2. Inför patentskydd för enklare uppfinningar.
3. Inför enhetligt beräkningsunderlag för ersättningarna i de allmänna försäkringarna.
4. Klargör arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar.
5. Förenkla självdeklarationen för egenföretagare.
6. Slopa skattetilläggen för fel i momsredovisningen när staten inte förlorar pengar.
7. Inför prövning av kommunal kompetens att driva affärsverksamhet.
8. Avreglera biluthyrningen.
9. Förenkla restaurangers redovisning.
10. Regering och riksdag bör fatta sina beslut med sådan tidsmarginal att myndigheterna kan informera företagen i god tid.
11. Regeringen ska uppdra åt myndigheter att omgående genomföra informationen.
12. Regeringen bör uppdra åt myndigheterna att lämna bindande löften om hur lång tid det tar att avgöra ett ärende.
13. Alla regler som inte har tillämpats på fem år tas bort.
14. Inför lättnader i företagens uppgiftslämnande till myndigheter.
15. Inför F-skattsedel till alla som vill ha.
16. Förenkla reglerna för etablering av nya butiker.
17. Inför enklare registrering av företag.

18. Samtliga blanketter som företagarna ska fylla i bör förenklas och förkortas.

Detta var några exempel. Menar näringsministern på fullt allvar att ingen av punkterna ska genomföras?

Anf. 42 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Många av dessa punkter ska genomföras. Jag kan nämna att flera av de förslag som nämndes är genomförda. Det gäller bl.a. förenklad självdeklaration för egenföretagare. Det förslaget är genomfört. Det finns också fler.

Låt mig först uppehålla mig vid statistiken. Jag vill inte bortförklara någonting med statistik. Det är sakfrågan som är viktig. Men det är också viktigt att ha ett bra underlag.

Jobs and Society redovisar nyregistrering av företag medan ITPS redovisar en urvalsundersökning av nyetablerade företag. Det råder delade meningar om vilken av dessa metoder som säger mest om nyföretagandet i Sverige. Jobs and Society kritiserar ofta av flera institut eftersom deras statistik är registerbaserat råmaterial som även tar med ombildningar och ägarbyten samt att de inte tar med företag som inte är registrerade hos PRV. Dessa utgör ca 25 % av alla enskilda företag. ITPS-statistiken som görs av SCB har fått mycket positiv kritik från olika håll. Den kommer därför att ligga till grund för den nya internationella statistik som kommer att tas fram av Eurostat angående nyföretagande i olika länder.

Jag försöker inte dölja mig eller smyga bakom statistiken. Min poäng är: Låt oss hålla oss till den statistik som är officiell och erkänd och som tar med allt nyföretagande, dvs. den stora mängd som inte registreras av PRV. Det är väldigt många företag. Sedan får vi föra en diskussion om det har utvecklats tillräckligt bra eller inte. Självklart vore det bra om vi fick fler företag än vad vi redan har fått, även om denna statistik skulle visa att det var bättre.

Fru talman! Jag vill uppehålla mig kring vissa frågor, och jag ska ta dem vartefter. Jag ska börja med utbildningssatsningar för att förändra attityderna hos regelgivare. Det är kanske det viktigaste. Regelförenkling är i allra högsta grad ett långsiktigt arbete. Det handlar om att ändra attityder och perspektiv hos dem som i dag arbetar med att ta fram nya regler.

Näringsdepartementet genomför därför ett utbildningsprogram för regelförenkling som riktar sig mot tjänstemän inom Regeringskansliet och hos övriga myndigheter samt mot utredningsväsendet. Till dags dato har vi haft massor av utbildningar. Jag kan återkomma till det sedan.

Vi har gett myndighetsuppdrag till de sex viktigaste myndigheterna. Regelverket handlar inte bara om vår lagstiftning och våra olika förordningar som utfärdas. Det handlar inte minst om hur myndigheterna uppträder. Det är dem som företagare möter.

För att få en större bredd på regelförenklingsarbetet har regeringen givit de sex viktigaste myndigheterna i ett småföretagarperspektiv i uppdrag att inkomma med förenklingsförslag i lagar och förordningar. Förslagen ska tas fram i samverkan med representanter för småföretag. Myndigheterna är Riksskatteverket, Arbetsmiljöverket, Jordbruksverket,

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Räddningsverket, Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen. Samtliga förslag ska inkomma under första halvåret innevarande år.

Resultatet av Simplex granskningsarbete har varit mycket gott. Det innebär att inget förslag till lag eller förordning läggs fram utan att man gör s.k. konsekvensanalys. Det har, vill jag påstå, varit framgångsrikt. Det vi ännu inte har hunnit med och som är ett stort arbete är att gå tillbaka och gå igenom många regler och förordningar som inte ens nämns av Småföretagsdelegationen. Vi vet att de finns, och vi arbetar med dem.

Anf. 43 STEFAN HAGFELDT (m):

Fru talman! Vilken statistik vi än går efter kan vi konstatera att det startas för få nya företag här i landet. Det skulle naturligtvis behöva startas betydligt många fler.

Fru talman! Jag ska ta upp några fall från verkligheten som visar varför så inte sker. Här har jag i min hand Folkbladet från förra veckan, torsdagen den 7 februari. Det står en rubrik högst upp på första sidan: Särbehandlas. Vill starta eget företag, får ingen F-skattsedel.

Det handlar om en sjuksköterska i Östergötland som vill starta egen firma, men skattemyndigheten ger henne ingen F-skattsedel. Vårdförbundet har överklagat till länsrätten. Sjuksköterskan har i 20 år varit anställd i landstinget och har en gedigen arbetserfarenhet.

Vårdförbundet är förbittrat på skattemyndigheten. Ordförande Kristina Nyström i Vårdförbundets Östgötaavdelning säger: För sjuksköterskor är det omöjligt att få starta eget då F-skattsedel nekas. Vi måste få ett omtänkande så att sjuksköterskor inte särbehandlas jämfört med andra vårdyrken, säger hon.

Det är inte underligt att det startas så få nya företag när duktiga människor stoppas av byråkratiska regler. Är näringsministern beredd att göra något åt det?

Fru talman! Jag ska ta ytterligare ett exempel från verkligheten. En småföretagare som var tveksam till vilket momskonto han skulle betala in till ringde till skattemyndigheten. Efter viss tvekan fick han beskedet att han skulle betala in och redovisa på ett visst momskonto. Han gjorde så, men han blev minst sagt upprörd när han senare fick reda på att han betalat in rätt summa på fel konto.

Att han blivit felhänvisad av lokala skattemyndigheten hjälpte föga. Han blev krävd på dessa pengar igen plus skattetillägg. Myndigheten som fått in pengarna vägrade att föra dem vidare till nästa konto. Företagaren fick i stället betala in momspengarna igen. Problemet var då att han inte hade dem. Han fick låna upp pengarna, och det var knappt att han klarade av det.

Vad tänker näringsministern göra för att inte andra småföretagare ska drabbas av något liknande i framtiden?

Fru talman! Jag har här ett tidningsurklipp från Dagens Industri som också är från förra veckan. Det är från den 6 februari. Rubriken är: "Det här borde Sören Gyll ha sagt till Björn Rosengren."

Jag citerar följande: "Regelbördan minskar inte heller – utan ökar. Regeringen har gett sex myndigheter i uppdrag att föreslå förenklingar, inte samtliga.

Förenklingsgruppen Simplex kämpar på, men har till exempel fått ny statssekreterare sex gånger.

'Jag är inte imponerad' säger Lennart Palm som är VD för Näringslivets nämnd för regelgranskning. Den får 500 ärenden per år.

Han tycker att regeringen borde sätta upp mätbara mål för förenklingsarbetet och lära av Holland som i politisk enighet har minskat företagens administrativa börda med 25 procent."

Är näringsministern beredd att följa detta goda exempel?

Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag ansluter mig direkt till att vi ska starta fler företag. Jag vill också påstå att vi har ett mycket bra företagsklimat i Sverige. Det kan självklart bli bättre.

De enskilda fall som tas upp kan jag självklart tyvärr inte kommentera. Jag kan ta det lite generellt i stället. Jag börjar med fallet med F-skattsedeln. Där har vi nu från regeringen gett besked till Skatteverket att det ska ges F-skattsedel till alla. Bevisbördan ligger så att säga hos Skatteverket. Den ligger inte hos mig som vill ha F-skattsedel utan hos Skatteverket. Det ska bevisa varför jag inte ska få det. Det är möjligt att praxisen i detta fall inte har slagit igenom.

När det sedan gäller den andra frågan kan jag inte heller kommentera den. Men det är självklart inte rimligt att det är så. De exempel som tas upp här förstärker det jag tidigare sade. Det handlar väldigt mycket om myndighetskultur och hur myndigheterna hanterar detta.

Jag ska inte kommentera Dagens Industris ledarsida. Jag höll på att säga att de kan skriva nästan vad som helst, men det menar jag inte. De kan ändå uttrycka sådant som kanske inte alltid stämmer riktigt överens med hur det går till, med all respekt för ledarsidan på Dagens Industri.

Vi tittar nu på de sex myndigheter som småföretagare är mest berörda av. De ska återkomma. När vi har sett vad de kommer med för förslag till hur vi ska förenkla etc. ska vi sätta oss ned och gå igenom det. Självklart kommer vi att landa i att vi behöver titta på fler myndigheter.

Jag vill återgå till min redovisning. Vad gäller Simplex granskningsarbete har Simplex i genomsnitt granskat ett till två förslag om dagen från Regeringskansliet som kan ha betydelse för småföretag. Simplex såg i 54 fall till att en särskild konsekvensanalys av lagar och förordningar gjordes eller kompletterades. Simplex säkerställde att det i 15 utredningar som är viktiga för småföretagen görs en särskild konsekvensanalys i samråd med Näringslivets nämnd för regelgranskning genom en särskild skrivning infogad i kommittédirektivet. Simplex granskning av nya lagar och förordningar leder i genomsnitt till att ett till två förslag i månaden innehållsmässigt ändras eller stoppas.

Jag vill sedan nämna utredningarna. Jag nämnde i mitt interpellationssvar att Arbetstidskommittén ska lämna förslag på förenklingar i semesterlagen senast den 1 juni 2002. Förenklingsutredningen ska presentera sitt förslag den 31 mars 2002.

3:12-utredningen ska lämna sitt betänkande den 31 maj 2002. Utredningens två huvuduppgifter är att göra en översyn av de särskilda reglerna för aktiva ägare i fåmansaktiebolag, bl.a. analyser av alternativa underlag för inkomstsklyvning, och göra en översyn av arvs- och gåvoskattegruarna vid generationsskiftet och reglerna för företagsförmögenhet.

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

Regeringen avser att komma med förslag till förändringar av regelsystemet efter det att utredningen utfört sitt arbete och regeringen prövat dessa förslag.

I mitt nästa inlägg ska jag ta upp de åtgärder som har beslutats om i syfte att underlätta småföretagens kontakter med olika myndigheter, som också har en väldigt stor betydelse.

Anf. 45 STEFAN HAGFELDT (m):

Fru talman! För ungefär ett år sedan var småföretagare här och hade ett frukostmöte med oss riksdagsledamöter. Då beskrev en småföretagare hur kämpigt det kan vara på följande sätt:

Vad är en småföretagare? Jo, en människa som i dag arbetar på ojämlika sämre villkor, dvs. han eller hon har ingen trygghet, ingen fackförening, ingen garanti för att det finns jobb om några år och ingen automatisk löneökning beroende på inflation. Det är en människa som måste vara ambitiös, entusiastisk, producerande, effektiv och säljande hur stressad, förkyld eller sjuk han eller hon än är.

En företagare är en person som ofta får sätta sin familj i sista hand, får inteckna sitt eventuella hus, får gå i borgen för leverantörer, får be vänner om stöd, m.m.

Som om inte detta vore nog tillkommer alla dessa byråkratiska regler. Många småföretagare – nästan alla – får sitta varje kväll, i vissa fall många timmar, och hålla på med redovisning. De har normalt naturligtvis inte råd med en revisor. Jag vill därför skicka med näringsministern att det är ett halvår kvar på den här mandatperioden. Gå igenom alla förenklingsförslagen och se till att de blir genomförda!

Avslutningsvis kan jag lämna över Folkbladet, så kanske näringsministern kan sätta någon att checka upp situationen för den sjuksköterska som inte kan få sin F-skattsedel. Det skulle vara intressant. Jag överlämnar den gärna.

Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag kan självklart inte ta upp enskilda fall. Men jag ska botanisera i denna fråga rent generellt. Som jag sade tidigare har man tagit upp detta.

När det gäller Holland vill jag först säga att målet var 25 %. Man uppnådde 6–7 %. Nu studerar vi den holländska modellen för att kunna mäta hur den administrativa bördan förändras och minskar. Vi tittar på det holländska systemet, men det handlar inte om 25 %.

Får jag då nämna något om de åtgärder som har beslutats i syfte att underlätta småföretagens kontakter med olika myndigheter. Vi har ett projekt, Kontakt N, som drivs i samarbete med Patent- och registreringsverket och Riksskatteverket. Kontakt N är en gemensam Internetportal för PRV och RSV där det ska räcka att lämna sina uppgifter en gång, elektroniskt, för registrering av företag. Riksskatteverket erbjuder numera även företag att gratis lämna in sin månatliga skattedeklaration via Internet.

Internettjänsten Företagarguiden är ett samverkansprojekt mellan de för företagen viktigaste myndigheterna, och Företagarguiden är en Internetportal där besökaren finner samlad information om de medverkande myndigheterna och även har möjlighet att ställa frågor utan att behöva

känna till vilken myndighet som är ansvarig. Myndigheterna utvecklar kontinuerligt sina hemsidor och tillhandahåller bl.a. alltfler av sina blanketter i elektronisk form.

Prot. 2001/02:67
12 februari

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.23 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

11 § Svar på interpellation 2001/02:214 om jämställdhetsläget i Sverige

Anf. 47 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Rosita Runegrund har frågat jordbruksminister Margareta Winberg vilka åtgärder statsrådet avser att vidta med anledning av den kritik som FN har riktat mot Sverige och som bl.a. rör det låga antalet kvinnor på höga poster inom offentlig sektor. Interpellationen har överlämnats till mig.

Inledningsvis vill jag säga att jag delar Rosita Runegrunds syn att jämställdhet är en oerhört viktig demokratisk fråga. Det övergripande målet för regeringens jämställdhetspolitik är ett samhälle där kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom alla väsentliga områden i livet. Det innebär bl.a. en jämn fördelning av makt och inflytande såväl inom politiken och den offentliga sektorn som i det privata näringslivet.

När det gäller reaktionerna på Sveriges senaste periodiska rapport till FN-kommittén för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, CEDAW, som Rosita Runegrund hänvisar till, vill jag kommentera ett par saker som handlar om offentlig sektor.

Kommittén riktar inte någon generell kritik mot andelen kvinnor på ledande poster i offentlig förvaltning utan pekar på vissa problemområden. Det gäller bl.a. domartjänster och högre tjänster inom utrikesförvaltningen och vid universiteten. Kommittén oroas också över att kvinnorepresentationen är låg i statliga styrelser samt styrelser i statligt kontrollerade företag. Att så få kvinnor är ordförande i kommunala styrelser nämns också.

Inom domstolsväsendet är den manliga dominansen stor bland de ordinarie domarna, särskilt chefsdomarna. Ett aktivt jämställdhetsarbete bedrivs dock inom domstolsväsendet. Olika utbildningsinsatser har t.ex. gjorts inom Domstolsverket för att lyfta fram jämställdhetsproblematiken, och särskilda ansträngningar görs för att uppmuntra kvinnor att söka

chefsanställningar. Det kan nämnas att av de elva chefsdomare som anställdes år 2000 var sju män och fyra kvinnor. Vidare visar tillgänglig statistik att bland de yngre jurister som antagits till domarbanan är andelen kvinnor hela 60 %. Att rekryteringsunderlaget till domaryrket numera är kvinnodominerat, kommer förmodligen att betyda att andelen kvinnliga ordinarie domare, även på chefsnivå, ökar i framtiden.

När det gäller situationen inom utrikesförvaltningens område är 17 av Sveriges 84 ambassadörer, som är beskickningschefer, kvinnor, dvs. ca 20 %. Andelen kvinnliga chefer i Utrikesdepartementet i Stockholm är 34 %. Detta är en betydligt högre andel än för bara några år sedan. Målsättningen är att ytterligare öka andelen kvinnliga chefer inom utrikesförvaltningen såväl ute som hemma. Denna målsättning genomsyrar hela personalpolitiken och kommer bl. a. till uttryck i en jämställd basrekrytering och ett aktivt befodringsarbete.

Ser vi på situationen inom utbildningsväsendet anser regeringen inte att könsfördelningen vad gäller professorer är rimlig. Det är en viktig kvalitetsfråga att öka andelen kvinnor i ledande befattningar inom högskolan. Regeringens etappmål är att andelen kvinnor i professorskåren ska uppgå till åtminstone 25 % år 2008.

Om vi ser på situationen i statliga styrelser anser jag inte att kommitténs oro för en låg andel kvinnor i centrala statliga styrelser är befogad. Regeringen är på god väg att uppnå den fördelning om "50/50" som satts upp som mål. År 2000 uppgick den kvinnliga representationen till 46 %. Den höga andelen är bl.a. resultatet av skärpta rutiner vid utnämningar. Krav ställs numera på att två namnförslag ges vid alla nomineringar, en kvinna och en man. Dessa ärenden ska numera alltid beredas gemensamt med jämställdhetsenheten inom Regeringskansliet.

När det gäller kvinnlig representation i bolagsstyrelser gäller målet att en kvinnlig representation på 40 % ska vara uppnådd senast nästa år.

Rosita Runegrund tar också upp regeringens utnämningar av verkschefer. De korrekta siffrorna för år 2000 visar att 39 sådana anställningsbeslut fattades. Av dessa avsåg 11 kvinnor. Av samtliga myndighetschefer uppgår nu andelen kvinnor till 28 %. Detta ska jämföras med situationen 1990, då andelen var endast 3 %. Statistiken visar således att utvecklingen går åt rätt håll och att regeringens mål – att minst hälften ska vara kvinnor vid rekrytering av myndighetschefer inom civil statsförvaltning – är realistiskt. När det gäller den teknikdominerade verksamheten håller jag dock med Rosita Runegrund om att den aktuella situationen inte är godtagbar.

Ser vi på hela den offentliga sektorn, dvs. stat, kommuner och landsting, visar statistik från Statistiska centralbyrån att andelen kvinnliga chefer uppgick till 51 % år 1998.

När det gäller chefer i kommuner och landsting följer av den kommunala självstyrelsen att regeringen saknar inflytande över tillsättningen av dessa. Men jämställdhetslagen och Jämställdhetsombudsmannens tillsyn gäller naturligtvis hela arbetsmarknaden.

Även om det tar tid tycker jag att utvecklingen visar att de åtgärder regeringen vidtar ger effekt. Vi är på rätt väg. FN:s rapport innehåller också en rad lovord till regeringen.

Slutligen vill jag poängtera att regeringen självklart har en viktig roll att spela som opinionsbildare.

Jag vill också säga att jag delar Rosita Runegrunds syn att det är viktigt med goda föredömen i jämställdhetsarbetet. Det måste vi alltid ha i åtanke, vid alla utnämningar. Här har alla, även riksdagen, ett stort ansvar.

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 48 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Det är bra att statsrådet delar min syn att jämställdhet är en viktig demokratisk fråga.

Jag vill börja med att citera ur boken *Jämställda på svenska*, som jag har haft väldigt god nytta av. Den är skriven av Gunilla Fürst och presenterades under EU-ordförandeskapet förra våren. Ett citat ur boken: "Jämställdhetsideologin har så stark förankring i det svenska samhället att det finns en myt om att det redan råder jämställdhet. Få tycks bekymra sig om den reella brist på jämställdhet som ändå är uppenbar."

Regeringen intar en hög svansföring, kanske berättigat, när det gäller jämställdhet, men då måste också kritiken som riktas mot Sverige med anledning av den rapport som lämnades i juli förra året tas på största allvar. Eftersom jämställdhet är ett prioriterat mål för regeringen tycker jag att kritiken är i allra högsta grad berättigad. Här duger det inte att komma med att regeringen har en opinionsbildande roll eller att konstatera att regeringen vidtar åtgärder. Det är viktigt att den politiska ledningen i ett land är ett föredöme i jämställdhetsfrågor, men handling måste överstämman med ord. I annat fall förlorar politiken och politikerna i trovärdighet.

Därför frågar jag: Anser statsrådet Britta Lejon att regeringen tar sitt ansvar när det gäller att undanröja de fördomar, strukturer och traditionella föreställningar som försvårar och förhindrar jämställdhet mellan könen och därmed möjligheten för kvinnor att ta sig in men framför allt också att ta sig uppåt i den hierarki som råder inom olika myndigheter, förvaltningar och statliga företag?

Det borde vara varje myndighets ansvar att till riksdagen redovisa hur man ska nå målsättningen att öka kvinnorepresentationen bland myndighetschefer.

Även vid tillsättning av ambassadörer har regeringen valt att inte tillämpa sina egna doktriner.

När regeringen kritiserades för att bara ett fåtal – tre av nio – nyutnämnda ambassadörer var kvinnor svarade bl.a. utrikesministern att det inte fanns tillräckligt kompetenta kvinnor. Jämställdhetsombudsmannen reagerade, och enligt uppgifter i medierna hade han svårt att acceptera det argumentet.

Om man ser på de uppgifter som presenterats i medierna under den tid då den här rapporten framlades är det så att hälften av dem som antas till UD:s handläggarutbildning är kvinnor. Man följs åt till mellanchefer-nivå. Sedan händer det någonting – eller ingenting, hur man nu vill se det.

Det är då man frågar sig: Vad gör regeringen för att förändra de strukturer och attityder som gör att kvinnor under lång tid har blivit åsidosatta? Vi skryter med att ha nära 43 % kvinnor i riksdagen, men ansiktet utåt är en man. Min fråga kvarstår: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta med anledning av den kritik som FN riktar mot Sverige angående det låga antalet kvinnor på höga poster inom offentlig sektor?

Anf. 49 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill också yttra mig med anledning av Rosita Rune-
grunds interpellation till statsrådet Britta Lejon. Den kritik som FN har
riktat mot Sverige är befogad. Detta anser jag med hänvisning till den
utveckling som råder. Det är 80 år sedan vi fick kvinnlig rösträtt i Sve-
rige. Mycket positivt har hänt under de här åren, men vi är fortfarande
våldigt långt ifrån jämställdhet i vårt land. Det som oroar många av oss
är att vi tar ett steg framåt, men vi tar också ett steg tillbaka. Därför upp-
lever vi många gånger att vi stampar på samma ställe.

Vi kvinnor vill vara med och påverka samhällsutvecklingen, men vi
tillåts inte alla gånger att delta. Män styr och ställer fortfarande. Speciellt
svårt är det för oss kvinnor att finnas med i den innersta besluts kärnan,
särskilt bland de stora besluten.

Ett exempel som jag vill återge är något som hände för ett par år se-
dan. Det var när de regionala tillväxtavtalen skulle arbetas fram. Vi
gjorde en undersökning. Jag representerade, och är förbundsordförande
för, Centerkvinnorna, landets största politiska kvinnoorganisation. Vi
gjorde en undersökning landet runt för att se hur det ser ut när det gäller
det kvinnliga inflytandet just i fråga om att utarbeta tillväxtavtal, som har
en oerhörd betydelse för regionerna och länen. Det handlade om att lyfta
fram de frågor som var viktiga för att det skulle bli tillväxt. Vi vet att
tillväxt är väldigt viktigt för att behålla det vi betecknar som välfärd.

Vi blev inte förvånade, utan vi kunde konstatera att det var som vi
misstänkte. Den kvinnliga representationen i de beslutande församlingar-
na var oerhört låg. Den var mellan 20 % och 25 %. Sedan har vi följt det
hela, och vi har även följt hur det ser ut inom statliga myndigheter och
verk. Vi kan konstatera att det finns en stor manlig överrepresentation i
ledningen för Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket.
Det kan tyckas att det är typiskt manliga områden, men det finns ingen-
ting som är typiskt manliga områden. Män bestämmer över kollektivtra-
fiken, och den största andelen bland dem som nyttjar den är kvinnor.

Visst har vi jämställdhetsplaner. Vi har jättemånga, mycket bra do-
kument. Ambitionerna har också varit uttalade. De finns, men – och det
är ett stort men – sedan tappar vi bort en del på vägen.

Jag vet att det här också är fråga om att ändra attityder, och det är tyd-
ligen det som är det allra svåraste. Här gäller det naturligtvis att kunna
stimulera till att fler kvinnor åtar sig större uppdrag, men också att kunna
sätta fokus på det hela och pressa och få fram en mycket större medve-
tenhet.

Jag vill ge en eloge till Centerns EU-parlamentariker Karl Erik Ols-
son. Han har tillsammans med en folkpartistisk parlamentariker tagit
initiativ till ett upprop för ökad jämställdhet inom EU och framför allt då
i parlamentet. Det är också en sak som jag tycker att vi borde sluta upp
bakom att verkligen sätta i fokus, alltså de orättvisor som finns. Vi borde
lyfta fram det kvinnliga perspektivet i mycket högre grad. Jag skulle vilja
höra från statsrådet Britta Lejon vad hon har för syn på detta och vilka
åtgärder hon funderar på inom EU och EU-konventet. Vi vet att det har
utsetts två män. Regeringen har bättrat på det hela genom att utse en
kvinna. Det är en väldigt stor fråga eftersom vi har att anpassa oss efter
många EU-regler.

Fru talman! Nu är inte jag regeringens ansvariga statsråd för jämställdhetsfrågor, utan jag tror att mycket av anledningen till att jag svarar på den här frågan är att den i väldigt hög grad handlar om den offentliga sektorn och de statliga företagen och om hur det ser ut med jämställdheten där.

Hur regeringen kommer att handskas med den kritik som riktas i den aktuella rapporten är nog något som egentligen statsrådet Margareta Winberg borde svara på. Självfallet är det så att vi i samtliga fall när vi får kritik från olika FN-organ tar till oss denna och funderar över vad vi kan göra bättre. Håller vi med om den kritik som riktas? Och om inte: Hur ser bilden då ut? Jag har i mitt svar försökt ge några sådana återkopplingar till Rosita Runegrund. Självfallet kommer vi att ta till oss kritiken och fundera på om det finns några ytterligare insatser som kan göras.

Tar vi vårt ansvar? frågar Rosita Runegrund. Ja, jag tror nog att de flesta som betraktar vad som har hänt i Sverige, både i det längre perspektiv som Viviann Gerdin anslog, 80-årsperspektivet och kvinnors rösträtt, men också i det kortare perspektivet, kan se att vi har åstadkommit en förstärkning av jämställdhetslagen. Vi har under den här mandatperioden anslagit ett *mainstream*-perspektiv kopplat till särskilda riktade insatser i särskilt prioriterade områden.

Vi har i dag, eftersom regeringen har beslutat om det, ett genusperspektiv i både jurist- och lärarutbildningarna, vilket vi inte hade tidigare. Vi har på en mängd områden genomfört ett antal åtgärder – konkreta handlingar, inte bara ord.

Precis som Viviann Gerdin säger handlar det också om attityder. Jag är den första att hålla med om att vi fortfarande, till dags dato, inte ens i Sverige har ett fullt jämställt samhälle. Och det är inte förrän det finns samhällen som är fullt jämställda mellan män och kvinnor som vi också kan säga att vi lyckats uppnå ett av de demokratiska mål som vi måste sätta upp för en väl fungerande demokrati. Självfallet är det så. Självfallet kan vi inte förtroötas. Självfallet får vi inte slå oss till ro.

Därför är den kritik som kommer viktig, och därför är era frågor viktiga. Men det handlar också om attityder och om att alla vi i samhället måste dra vårt strå till stacken. När vi ser på vilka som fattar de politiska besluten kan vi se att det fortfarande finns mycket att göra i de beslutande församlingarna runtom i landet. Det finns många kvinnor som är politiskt aktiva och har förtroendeuppdrag. Men i ärlighetens namn; när det gäller de verkligt tunga politiska posterna, som kommunalrådsposterna, är männen fortfarande i dominans. Här har vi alla, i alla partier, anledning att rannsaka oss själva och ytterligare öka våra insatser för mer jämställdhet.

Slutligen vill jag säga något om detta med föredömen. Jag tycker att det är för bedrövligt att EU-konventet verkar få den utformning som det får. Jag hade ju önskat mer från riksdagens sida, som har utsett fyra personer. Från regeringens sida har vi visserligen utsett två, en ordinarie och en suppleant, som är kvinnor, men det hjälper inte. Vi vet hur nomineringarna från många andra länder ser ut, och det är bedrövligt. Det här är ett konvent som ska ägna sig åt framtidsfrågor och som har en total manlig dominans och dessutom en åldersstruktur som lämnar mycket övrigt

att önska. Då kan man ju fundera över vad det kommer att bli för resultat av det här framtidskonventet.

Anf. 51 ROSITA RONEGRUND (kd):

Fru talman! Just det här att frågorna ligger på olika statsråd är lite förvirrande även för oss riksdagsledamöter i samband med interpellationsdebatter. Det hade varit önskvärt om det hade varit jämställdhetsministern som hade tagit det här svaret – *mainstreaming* i all ära.

Jag har blivit intresserad av de här frågorna. Jag är egentligen inte den typen, om man får säga så, när det gäller jämställdheten och den delen. Jag är uppväxt med detta att ha det jämställt, alltså respekt för varandra som individer, man och kvinna. Det som fick mig intresserad av att titta närmare på det här var just ombildningen av Samhalls styrelse, eller koncernledningen för Samhall.

Då ställde jag frågan bl.a. till Mona Sahlin, och det var Björn Rosengren som svarade. Så kan det bli! Det handlade om just antalet kvinnor bland chefer och vid chefställsättningar. Jag har nu följt det här företaget under tre års tid. I koncernstyrelsen ser det ganska bra ut; där är det den andel som statsrådet återopar. Men hur ser bolagsledningen ut? Jo, av tio stycken är två kvinnor. Björn Rosengren svarade att i samband med den omorganisation som trädde i kraft beaktades särskilt möjligheterna att utse kvinnor till ledande befattningar, och det resulterade i att fyra kvinnor blev områdeschefer. Hur många områdeschefer fanns det? Jo, det var 24. Han sade att ekonomichef och lönechef är kvinnor och att man har ett särskilt mentorprogram för att lyfta fram kvinnor som ska leda till att de kan få ledande befattningar inom Samhall. Man kommer också att göra nya satsningar för att öka andelen kvinnor i ledande befattning.

Jag tycker att det här är fruktansvärt. Kvinnorna finns. Det finns kompetenta kvinnor, och det fanns en stor möjlighet att beakta dem vid omorganisationen.

Statsministern säger att jämlikhet leder till utveckling. I ett företag som Samhall, med så många problem, hade det behövts både kvinnor och män.

Detta föranledde mig just att fråga hur det ser ut i Sverige i dag. Vi har ord, men hur arbetar vi efter orden? Och vad gör vi för att påverka attityderna?

Jag reagerade också när det i fredags stod i en kvällstidning att ”regeringens satsning på kvinnor kom av sig”. Det gällde kvinnorna med toppjobb i EU. Min fråga till statsrådet är då: Finns det program för att stödja de kvinnor som får dessa toppjobb? Är vi lika bra som männen inom de här förvaltningarna i att bilda nätverk, att stötta kvinnor och att utbilda kvinnor? Det gäller alltså Samhall och EU. Jag ser fram mot statsrådets svar på den frågan.

Anf. 52 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill fortsätta tala om kvinnor i ledande ställning. Det händer ju en hel del positivt, för det är en och annan kvinna som får en chefsposition. Men i nästa steg kan man se att det då finns ett löneglapp mellan kvinnliga och manliga chefer. Det är bara att beklaga. Än värre är det när exempelvis löneexperten på JämO, Anita Harriman, bekräftar vad

många har misstänkt, nämligen att mäns högre löner i nästan alla yrken inte kan förklaras utifrån vare sig erfarenhet eller högre utbildning.

Vi vet också att i takt med att fler och fler kvinnor kommer ut på arbetsmarknaden har många kvinnor en mycket hög utbildning, ibland högre än männen. Ändå kommer kvinnorna till korta. Då är det något annat problem som vi fortfarande inte har kunnat lösa.

Jag tänker också på synen på manliga företag och kvinnligt företagande, där det också finns en gammal tradition som lever kvar som vi behöver förändra. Framför allt upplever jag att det låga barnafödandet är ett allvarligt tecken på en försämrad jämställdhetspolitik i vårt land. Fortfarande tar kvinnorna huvudansvaret. Än värre är att arbetsgivarna ser på kvinnor med barn som ett hinder, medan däremot män med små barn får höjd status.

Det här kan vi naturligtvis inte acceptera. Arbetsgivare och andra parter inom både den privata och den offentliga sektorn måste lära sig att kvinnor är lika viktiga på arbetsmarknaden som män, och speciellt i ett land som har arbetsbrist inom många områden.

Jag vill avsluta med att säga några uppskattande ord. Vi som politisk kvinnoorganisation gläder oss i alla fall över regeringens stöd till bidrag för att vi ska kunna fortsätta vår verksamhet.

Anf. 53 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Ja, jag tror att vi kan fortsätta att prata om detta ämne i långa tider. Det finns mycket som är värt att ta upp. Ni har tagit upp några av de frågeställningar som är viktiga och där vi har mycket kvar att göra. Dit hör bl.a. det faktum att löneglappet mellan kvinnors och mäns löner i Sverige inte har förändrats på rätt sätt sista tiden. Dit hör bl.a. det faktum att det fortfarande finns förlegade attityder, strukturer och arbetsformer hos arbetsgivare, både privata och offentliga, och att det svenska samhället fortfarande inte är byggt för barn.

Låt oss bara ta det enkla faktum att vi är här och debatterar jämställdhetsfrågor klockan halv 7 på kvällen. I kväll skulle jag egentligen, efter att ha varit utomlands i över en vecka, för första gången ha gått med min dotter på en sak som hon aldrig har gjort förut. För mig som statsråd är det fullkomligt omöjligt att planera när jag måste vara i riksdagen för att svara på interpellationer. Det är ett litet exempel på hur min verklighet ser ut och hur svårt det fortfarande är att få livet att gå ihop om man är ensamstående med barn. Det är mycket kvar att göra.

Vi kanske inte ska ta riksdagens arbetsformer som exempel, därför att här har ändå en hel del förbättrats tack vare medvetenheten hos riksdagsledamöterna och talmännen.

Löneglappet mellan kvinnor och män är en av de absolut största utmaningar som vi har kvar och som vi måste lösa. Som gammal facklig förhandlare kan jag bara säga att jag tror att en av orsakerna till att det ser ut som det gör är att det finns för få kvinnor vid förhandlingsborden. Jag var nästan alltid ensam kvinna. I dag har vi nu via lagstiftningen ett krav på att arbetsgivarna och parterna på arbetsmarknaden måste göra en analys av de löneskillnader som finns och måste lämna förslag till åtgärder i löneförhandlingarna.

Det vore väl katten om inte detta skulle påverka. Det vore väl också katten om inte kvinnors högre utbildningsnivå så småningom, tillsam-

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

mans med den medvetenhet som den här diskussionen för med sig, gör att kvinnor med råg i ryggen klarar av att säga "nej tack, till den lönen duger det inte". Men fortfarande finns det en del kvar att göra när det gäller attityder hos både kvinnor och män.

Jag kan tyvärr inte svara på Rosita Runegrunds fråga om Samhall, för jag kan inte förhållandena inom den enskilda offentliga koncernen. Jag kan bara säga att i regeringens chefpolicy ingår självfallet jämställdhetsfrågorna som en mycket viktig del. När det gäller rekrytering av och utveckling för chefer lägre än generaldirektörer och överdirektörer är det myndigheternas och verksamheternas eget ansvar, men det ska vara samma målsättning och samma chefpolicy som regeringen har vad gäller verkschefer. Vi får hoppas på bättring, med andra ord.

När det gäller EU tvingas vi nog konstatera att vi har en del att göra över huvud taget för att "promota" och stötta svenskar, både kvinnor och män, i EU på alla nivåer. Det är ett arbete som vi bara har börjat med. Där ligger vi fortfarande lite efter andra länder. Tyvärr kan jag inte svara på den frågan i detalj.

Anf. 54 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag tror inte att jag och statsrådet Britta Lejon är så oense när det gäller just jämställdhetsfrågorna. Jag tror att vi kan komma överens om det här.

Det som jag kritiserar regeringen för är att man inte återkommer till riksdagen och talar om vad man tänker göra och vilka åtgärder man vidtar i de olika fallen. Jag tycker att man är skyldig att informera riksdagen om vilka åtgärder man kommer att vidta när det gäller just kritiken från FN.

Den verklighet vi har som riksdagsledamöter tror jag att statsrådet i högsta grad kan ha möjlighet att påverka.

Det som bekymrar mig lite grann är att det är 40-talisterna – jag tillhör den gruppen människor – som har format jämställdhetspolitiken men att strukturerna kvarstår. Det som jag ser som ett hot mot demokratin är just att ungdomar, och speciellt invandrare, kommer in i de här strukturerna som är formade av 40-talisterna. Det är där som jag tror att den segregerade arbetsmarknaden, löneskillnaderna och allt vad man kan räkna upp är en fara när man ska försöka få in de här ungdomarna i arbetslivet på ett jämställt sätt. Man talar också så varmt om *mainstreaming*. Det gäller att kunna sätta detta i fokus, att attityder måste förändras.

Jag förstår att statsrådet inte kan svara beträffande Samhall. Det var i alla fall det som väckte min lust att framställa den här interpellationen. Jag tycker att det som regeringen säger sig ha som mål ska genomsyra ut i bolagsbildningar och när det gäller tillsättandet av chefer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 55 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Anna Kinberg har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att säkerställa möjligheten att poströsta inom rimligt avstånd i hela landet, hur jag avser att garantera allas möjlighet till poströstning och under vilka förutsättningar andra lokaler än postkontor kan användas vid poströstningen.

En viktig del i en fungerande demokrati är ett enkelt och lättillgängligt valsystem som väljarna känner förtroende för. Det svenska systemet har utformats mot denna bakgrund.

Utgångspunkten för valförfarandet är att varje väljare ska kunna rösta i vallokal inom rimligt avstånd från sin bostad. Det är kommunernas ansvar att detta kan ske.

Röstning på något av Postens serviceställen är ett sedan lång tid väl inarbetat sätt att rösta för de väljare som inte röstar i sin vallokal. Ansvaret för detta åvilar nuförtiden Valmyndigheten, som efter samråd med Posten AB bestämmer på vilka av bolagets serviceställen s.k. poströstning ska anordnas.

Omkring en tredjedel av all röstning sker genom poströstning. Denna form av röstning har således en mycket viktig plats i det svenska valsystemet. I propositionen *Ändringar i vallagen, m.m.* (prop. 2001/02:53) har regeringen gjort bedömningen att en ändring av denna ordning skulle kunna medföra negativa konsekvenser för väljarna, med ett minskat valdeltagande som följd. Riskerna är särskilt stora om en sådan förändring genomförs alltför nära inpå ett val.

Regeringen framhåller i propositionen att de förändringar som Posten AB för närvarande genomgår medför att förutsättningarna för poströstningen behöver ses över. Men till skillnad från utredningens förslag, som innebar att poströstningens roll i valsystemet skulle tonas ned kraftigt (SOU 2000:125), borde enligt regeringens mening motsatt väg väljas och de särskilda bestämmelserna i vallagen om röstning på postkontor behållas. En enhällig riksdag godkände så sent som förra veckan propositionens förslag i denna del (bet. 2001/02:KU8, rskr. 2001/02:147).

För att säkerställa att det i varje kommun finns lokaler att tillgå för poströstningen i den utsträckning som följer av vallagen är det nödvändigt att Posten AB:s ansvar i detta avseende på olika sätt tydliggörs. Ett led i detta är den hänvisning till poströstningen som tagits in i den nya lagen (2001:1276) om grundläggande kassaservice (prop. 2001/02:34). Även andra åtgärder övervägs.

I den mån Postens egna lokaler i vissa fall inte skulle räcka till kommer Posten att hyra lokaler för poströstning av kommunerna i fråga eller från annat håll. Redan i dag används tillfälliga postkontor för förtidsröstning t.ex. på institutioner.

Jag vill i detta sammanhang också nämna att regeringen har uppdragit åt Valmyndigheten att rapportera om hur poströstningen förbereds inför årets val. Det framhålls i uppdraget att ambitionsnivån för förtidsröstningen ska vara densamma som vid tidigare val. Uppdraget ska delredovisas till regeringen senast den 1 mars och slutredovisas senast den 1 juni i år.

*Svar på
interpellationer*

Enligt vad jag har inhämtat från såväl Valmyndigheten som Posten AB har förberedelserna inför årets poströstning hittills fungerat planerligt.

Som Anna Kinberg också nämner i sin interpellation kommer regeringen att låta följa upp och utvärdera årets val med avseende på bl.a. genomförandet av förtidsröstningen. I den mån detta ger anledning till en förnyad översyn av den nuvarande ordningen för förtidsröstning avser regeringen att ta initiativ till detta så att nya regler vid behov kan införas i god tid före 2006 års val.

Självklart förutsätter en väl fungerande demokrati med ett högt valdeltagande att valsystemet är tillgängligt och rättssäkert. De åtgärder som jag här nämnt visar tydligt att regeringen tar behovet av ett väl fungerande valsystem på största allvar.

Anf. 56 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Tack för svaret! Jag väckte interpellationen efter att ha följt debatten i största allmänhet och debatten här i kammaren i synnerhet angående just tillgängligheten när det gäller postkontor runtom i landet. Vad ett enskilt bolag vill ha för kontor skulle vi här kunna avstå från att lägga oss i, men i just detta fall finns det naturligtvis ett statligt intresse vad gäller tillgänglighet för de samhällsfunktioner som Postverket historiskt har haft monopol på. Att kunna rösta för dem som inte kan eller inte vill gå till vallokalen på valdagen är givetvis en sådan funktion. Särskilt viktigt är detta med tanke på att det faktiskt är allt färre som utövar sin medborgerliga rättighet att rösta. Så långt kan det verka som att vi är överens.

Men sedan tar demokratiministern ett intellektuellt skutt till slutsatsen att Postens monopol på poströstning är en garant för den här möjligheten. I själva verket är det precis tvärtom. Ju färre postkontor, desto sämre möjligheter till poströstning – i alla fall så länge Posten AB har monopol på att arrangera den; det är min slutsats. Ju sämre möjligheter att rösta, desto färre kan göra det. Ju större risk för dålig tillgänglighet, desto större risk för ett lägre valdeltagande. Den risken nämner ministern själv i demokratipropositionen, och flera av ministrernas partikamrater motionerade om detta i samband med behandlingen av valfrågor.

Om man verkligen vill att fler, inte färre, ska rösta måste man rimligen öka tillgängligheten – eller i varje fall behålla den. Då är det en rimligare ståndpunkt att tillåta poströstning på flera ställen i stället för att riskera att det blir på färre ställen.

T.ex. när det gäller Valtekniska utredningen har vi efterlyst att poströstning tillåts i kommunhus och andra lokaler. Lagrådet har tidigare invänt mot Postens monopolställning. En sådan här central samhällsfunktion är för viktig för att ett enskilt aktiebolag ska få ta hand om den, tycker jag.

I svaret anfördes att det finns traditionella skäl till att ha poströstning på just Posten. Men bara i år är det ungefär 400 000 väljare som kan rösta för allra första gången. De flesta av dessa saknar den här emotionella bindningen till Posten AB. De går inte till Posten för att betala räkningar. Inte heller brukar de gå dit för att rösta – de har ju inte röstat förut. Många av dem funderar i stället på om de över huvud taget ska rösta.

Traditionsargumentet är rätt irrelevant för dem. Däremot är tillgänglighetsargumentet desto viktigare.

Med tanke på dessa och med tanke på alla dem som inte längre bor nära ett postkontor undrar jag fortfarande om det inte är en sårbar lösning att låta ett enda aktiebolag, med allt färre kontor, ensamt sköta möjligheten till poströstning. Och vad händer om det vid avrapporteringen i mars eller juni visar sig att tillgängligheten har blivit sämre? Hinner man då vidta åtgärder, eller får det då bli som det blir med valdeltagandet – med ett bibehållet monopol för Posten AB? Skulle tradition i så fall vara viktigare än tillgänglighet?

Anf. 57 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Anna Kinberg ställer ett flertal frågor till mig. Jag ska besvara dem så gott jag kan.

Utgångspunkten för att regeringen valde att inrätta en valmyndighet – som faktiskt är den som har det övergripande ansvaret också för förtidsröstningen – var just att säkerställa en god tillgänglighet och en god framförhållning i valförloppet. Det var mot bakgrund av de inte alla gånger så lysande erfarenheterna av tillgängligheten vid Europaparlamentsvalet och de bekymmer som jag som ansvarigt statsråd upplevde att jag hade när det gällde att i god tid få information om tillgängligheten avseende vallokaler som vi beslutade att ha en uppstramning av hela proceduren i förberedelsearbetet inför de allmänna valen. Därför valde vi att ändra det centrala ansvaret för valen och att skapa Valmyndigheten. Tillgänglighetsargumentet är alltså väldigt viktigt för regeringens insatser på det här området.

Sedan kan jag instämma i den beskrivning som Anna Kinberg gör av de förändringar som har ägt rum i Sverige, förändringar i Postens organisation och i människors beteenden. Det finns en stor grupp förstängångsväljare som, precis som Anna Kinberg säger, med stor sannolikhet inte kommer att rösta i postlokaler därför att de inte har någon tidigare koppling till dessa.

Det finns också många äldre som har koppling till postlokaler och som fortfarande hämtar ut sin pension på posten. Regeringen har gjort bedömningen att det finns all anledning att tillförsäkra alla en god tillgänglighet. Det är därför som Valmyndigheten har fått sitt uppdrag, och det är därför som framförhållningen är så god. Det finns också möjligheter för Valmyndigheten att tillsammans med Posten se till att det finns tillräckligt många vallokaler.

För att om möjligt lugna Anna Kinberg när det gäller antalet lokaler kan jag säga att vid 1988 års val skedde 30 % av förtidsröstningen på posten. Det fanns då ca 1 300 postkontor. Vid valet till Europaparlamentet var antalet ungefär detsamma. Efter den förändring som Posten nu har genomgått gör man bedömningen att i det nya servicenätet kommer fortfarande 1 300 lokaler att kunna användas för förtidsröstning. Omfattningen är alltså densamma som tidigare.

I de få fall då Postens egna lokaler inte räcker till kommer man att hyra lokaler för poströstning av kommunerna, t.ex. i kommunhus på det sätt som Anna Kinberg efterlyser. Den totala överblicken av hur detta kommer att se ut och den första avstämningen får jag av Valmyndigheten

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

i mars. Jag kan försäkra Anna Kinberg att jag noga kommer att följa utvecklingen av den här frågan.

Vi från regeringen kommer att följa upp höstens val på samma sätt som vi alltid följer upp alla val. Då kommer naturligtvis den här frågan att vara viktig inför framtiden. Precis som Anna Kinberg säger finns det nya generationer av väljare som har andra erfarenheter och nya mönster och traditioner som det finns all anledning att ta hänsyn till.

Anf. 58 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Tack för svaret. Det var trevligt att vi är överens om att Posten och postbeteendet förändras. Men statsrådet kanske missuppfattade min fråga lite grann. Jag har aldrig argumenterat mot poströstning, tvärtom. Min poäng är att tillgänglighet t.ex. via poströstning är viktigt för deltagandet i demokratin. Vi har ju debatterat den här frågan ur olika aspekter tidigare. Statsrådet minns säkert att jag t.o.m. är lite mer förtjust än vad hon är i brevröstning. Så tillgänglighetsdelen är vi helt överens om. De som vill utnyttja tillgängligheten och utöva sina demokratiska rättigheter på posten kan ju får göra det.

Det jag vänder mig emot är Posten AB:s ansvar för att sköta den här samhällsfunktionen, om än på Valmyndighetens uppdrag, och Posten AB:s monopolställning. Varför ska just Posten AB hyra lokaler för att tillse att man kan förrätta val? Varför kan inte Valmyndigheten i stället hyra lokaler av någon annan?

När Posten presenterade sitt nya kassaservicenät hade de slutit avtal med affärsbanker för att säkra betalningstjänsterna. Då blir det ännu mer utlämnat åt ett privat bolags – även om Posten är ett statligt bolag – godtycke och egna avtal med andra privata bolag att ta hand om en samhälls- grundpelare. Det är själva monopolförfarandet som jag vänder mig emot.

Om Posten AB inte har tillräckligt många kontor där man kan erbjuda poströstning, kan statsrådet då tänka sig att några andra myndigheter, bolag eller kommuner kan få möjlighet att erbjuda förtidsröstning för att garantera att det finns minst 1 300 ställen som man kan rösta på? Varför ska just Posten ha kvar sin monopolställning? Vi är ju båda lite nyfikna på om det ska gå att genomföra valet med tillräcklig tillgänglighet i år.

Om det skulle visa sig i juni att monopolet leder till att tillgängligheten verkar bli sämre, vilka åtgärder är statsrådet i så fall beredd att vidta för att säkra tillgängligheten i valet? Skulle statsrådet i det hypotetiska läget vara beredd att bryta upp monopolet för att säkra att alla medborgare har tillgång till ett av demokratins fundament, nämligen att rösta i eller utanför en vallokal? Ju snabbare statsrådet svarar, desto snabbare får hon gå hem till sin lilla dotter.

Anf. 59 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Det är ingen nyordning att Posten har haft ansvaret för förtidsröstning på postkontor. Tidigare hade också den dåvarande myndigheten som hade det centrala ansvaret för valfrågor – Riksskatteverket – samma sorts överläggningar och förhandlingar med Posten som man kommer att ha inför årets val.

Regeringen har valt konservativa, trygga, gamla och inkörda hjulspår framför att kasta oss på ett nytt tåg så här kort tid före ett allmänt val. Det

betyder naturligtvis inte att tillgängligheten ska lida skada, tvärtom. Den lagstiftning som riksdagen ställde sig bakom – bl.a. Anna Kinberg var en av dem som ställde sig bakom vallagstiftningen när man antog den förra veckan – innebär att vi i god svensk tradition har fattat ett beslut i den ordning som gäller. Vi gör inte stora förändringar i regelverket kring valsystemet utan ha mycket goda skäl för det. Om man ska göra det, ska man inte göra det vid en tidpunkt när man riskerar att påverka de allmänna valen.

Anna Kinberg ställde en fråga om juni. Den ordning som gäller för valet fastställs bl.a. genom lagstiftning. Om jag inte minns helt fel så brukar det vara uppehåll i riksdagens arbete under sommaren, så jag tror att det blir svårt att ändra på förutsättningarna lagstiftningsvägen.

Anf. 60 ANNA KINBERG (m):

Fru talman! Det är därför som jag väcker frågan nu. Jag ser med viss bävan fram emot det hypotetiska scenariot att statsrådet i juni får ett brev från Valmyndigheten eller Posten AB där man säger: Hoppsan! Tillgängligheten är lite sämre nu. Det blev inte riktigt som vi hoppades. Trots direktiven blev tillgängligheten lite sämre än förra gången.

Själv slipper jag då, som statsrådet mycket riktigt påpekade, hantera den frågan här i kammaren. Antagligen vill de flesta tjänstemän på departementet ha semester, och vips är det dags att genomföra valet. Det är detta scenario som jag tycker är ett skräckscenario. Det är därför som jag tar upp frågan nu.

Jag konstaterar i alla fall att statsrådet anser tillgänglighetsfrågan vara central, och det gläder mig. Jag vill bara påpeka att det naturligtvis inte är någon nyordning att man har poströstat på posten. Nyordningen som har fått mig att framställa den här interpellationen är däremot att Postens tillgänglighet när det gäller lokaler där grundläggande samhällstjänster kan utföras riskerar att bli för dålig.

Jag håller tummarna för att Posten AB lyckas med sitt uppdrag. Om så inte är fallet hoppas jag att statsrådet redan vid redovisningen i mars kan vidta åtgärder. Vill hon luckra upp Postens monopol för att säkra tillgängligheten och höja valdeltagandet är det nog flera här i kammaren som varmt välkomnar ett sådant förslag – i så fall före juni.

Anf. 61 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Vi ska nog inte behöva hoppas, utan vi ska ha en god framförhållning som gör att vi kan vara säkra på att valen ska kunna genomföras på ett bra sätt.

Det är just därför som jag har bett Valmyndigheten att lämna in en rapportering till mig i mars och inte i juni som den brukliga tågordningen är och som har gällt vid tidigare val. Det har jag gjort för att säkerställa att vi har en god kontroll över utvecklingen.

Avslutningsvis: För att om möjligt försöka lugna Anna Kinberg kan jag upprepa de uppgifter som jag hittills har fått, nämligen att det för närvarande kommer att finnas ett lika stort antal lokaler för förtidsröstning som det fanns tidigare – detta enligt den plan som för närvarande ligger och som man arbetar med på Valmyndigheten och på Posten AB.

Men jag är övertygad om att vi kommer att ha anledning att återkomma till frågor som handlar om vårt valsystem i alla möjliga avse-

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

den också efter höstens val och säkert också till de frågor som Anna Kinberg och jag har diskuterat tidigare som har att göra med den nya tekniken och tillgänglighet i en mängd andra aspekter.

Vi har ju också genomfört ett antal förändringar i vallagstiftningen som rör ökade möjligheter för människor med funktionshinder att ta sig till vallokalerna.

Det finns mycket att titta på och se hur det har gått efter höstens val. Vi får återkomma då. Jag kan försäkra Anna Kinberg att vi jobbar för att tillgängligheten ska vara den högsta tänkbara.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2001/02:216 om god man för multihandikappade

Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ester Lindstedt-Staaf har frågat vad jag tänker att göra för att stärka rättsställningen för familjer med barn med multihandikapp. Det Ester Lindstedt-Staaf särskilt tar upp i sin fråga är möjligheten för föräldrar och andra familjemedlemmar att vara gode män.

Frågan ställs mot bakgrund av ett par fall där överförmyndaren ansett att det inte är möjligt att kombinera uppgiften som personlig assistent med uppdraget som god man. Fallen prövas för närvarande i domstol.

Till att börja med vill jag påpeka att jag som justitieminister naturligtvis inte kan kommentera enskilda fall i domstol. Jag känner inte heller till de närmare omständigheterna i fallen.

Rent allmänt gäller att den som utses till god man ska vara rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig. Vid valet av en god man gör sig olika synpunkter gällande. Avgörande är vilket huvudsakligt syfte förordnandet ska ha. Ska en god man förordas i första hand för att sörja för huvudmannens person, ligger det nära till hands att ge uppdraget till en närstående. Är det däremot fråga om mer omfattande egendomsförvaltning kan uppdraget behöva ges till en ekonomiskt kunnig person. Självfallet bör valet inte falla på en person som har intressen motsatta den hjälpbehövande.

Något förbud mot att utse en förälder eller någon annan närstående till god man finns inte. Tvärtom kan det säkert många gånger vara lämpligt. Å andra sidan kan omständigheterna ibland vara sådana att det är lämpligare att en utomstående person utses. Vem som ska utses till god man och hur överförmyndare ska agera måste avgöras i varje enskilt fall. Det är den hjälpbehövandes behov och intressen som ska vara styrande.

Jag håller helt med Ester Lindstedt-Staaf om att en person som utses till god man så långt möjligt måste kunna kommunicera med sin huvudman. Det är ju dennes intressen som den gode mannen ska ta till vara. Ibland kan det dock vara så att den som utses till god man inte själv kan kommunicera med den han eller hon ska bistå. Det är då viktigt att den som utses har god kontakt med och kan samarbeta med dem som kan kommunicera med den enskilde och som står denne nära.

Frågor om gode män kommer att övervägas i samband med den utredning om förmyndarskap som regeringen avser att tillsätta under våren.

I det sammanhanget kommer också frågan om behovet av skydd för personer med multihandikapp att uppmärksammas. Visar det sig då att lagändringar behövs för att skydda personer med omfattande funktionshinder, är jag beredd att föreslå sådana.

Prot. 2001/02:67
12 februari

---

*Svar på
interpellationer*

Anf. 63 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Justitieministern har samma uppfattning som jag i den här frågan. Interpellationen gäller alltså de föräldrar som kombinerar uppdragen som personlig assistent och god man åt sitt eget handikappade barn som fyllt 18 år. Det är de barnen det gäller. Uppdraget som personlig assistent anses nu i en del kommuner som diskvalificerande för uppdraget som god man. Jag tog upp den här frågan eftersom jag var osäker på om problemet var bekant för ministern. Det är rätt som ministern anförde här att några fall för närvarande prövas i domstol, men problemet är mycket större än så. Personkretsen utgörs av kanske 1 000 barn med sådant här funktionshinder inklusive utvecklingsstörning och uttalat kommunikationshinder.

I de här fallen gäller det inte bara att handha barnets ekonomi utan även att sörja för barnets person. För att förstå barnet måste man lära sig tolka de signaler barnet ger. Föräldern eller föräldrarna är dock inte de enda personerna som ser till att barnet får den hjälp det behöver vid så svåra handikapp. Oftast är det fler personer inblandade.

Om en utomstående person ska vara god man ska ytterligare en person bli en del av barnets vardag. Föräldern skulle ändå tvingas vara tolk mellan barnet och den gode mannen. Sedan finns det fall, som ministern säger, där det är olämpligt att en förälder utses, och det är inte de fallen jag är ute efter.

Nu har det brett ut sig en föreställning i många kommuner i Norrland, Skåne och Stockholmsområdet att en förälder är jävig om han eller hon både är personlig assistent och god man åt sitt barn, men sådant jäv talas inte om i lagen om god man. Därför har nu överförmyndarnämnden i dessa kommuner avsatt dessa föräldrar från deras godmanskap om de inte själva lytt uppmaningen och frånsagt sig uppdraget. En annan god man har utsetts, ofta utan samråd med berörd familj.

I Skåne har ifrågasvarande föräldrar känt sig tvingade att säga upp sitt godmanskap varför det där inte blivit någon rättslig process. I Norrland har man i hitintills två fall vägrat att säga upp sitt godmanskap varför man överklagat överförmyndarnämndens beslut. Då hamnar fallet i tingsrätten. Ett fall är avgjort i Skellefteå tingsrätt till förälderns favör. Men tingsrätten i Skellefteå svarar egentligen inte på huvudfrågan: Kan en förälder kombinera uppdragen som personlig assistent respektive god man åt sitt barn? Den fråga som rätten svarar på är om en förälder kan fråntas sitt godmanskap på grund av den här kombinationen. Rätten säger att bedömningen kan vara mindre sträng när det gäller entledigande än när det gäller tillsättande av en god man.

En stor oro utbreder sig nu i landet bland föräldrar till de här barnen. Grogrund för den här oron är att man nästan alltid upplever kommunen som motpart som man får kämpa mot för att barnet ska få sina rättigheter. Man upplever misstänksamhet om att man överdriver barnets behov. Men inte i något av de här fallen har det funnits anklagelser att de här föräldrarna inte skulle ha skött sina godmanskap.

Jag är tacksam för ministerns syn på detta, men jag vill gärna höra vad man kan göra vidare åt detta. Ministern hänvisar till utredningen. Jag vore tacksam för att få höra hur man kan hjälpa föräldrarna lite kvickare.

Anf. 64 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Vi tycks alla vara överens om att det uppstår problem när vilt främmande människor ska bistå eller hjälpa personer som är gravt funktionshindrade. Det berör ju väldigt privata saker. Det berör kanske hur man ska bo och vilken hjälp man ska få. Ofta kan man vara motpart mot kommunen. Det berör alltså den privata livssituationen. Det kan också beröra ekonomin. Som har sagts tidigare har dessa funktionshindrade ofta väldigt stora kommunikationssvårigheter och väldigt speciella och individuella sätt att kommunicera som tar väldigt lång tid att lära sig.

Jag har motionerat om detta under den allmänna motionstiden. Jag blev väldigt upprörd när jag fick höra de här exemplen om hur det går till. Det handlar inte bara om dem som råkar vara personliga assistenter till sina egna barn utan det här förekommer även i andra fall. Man får sina misstankar om att kommunen förordar om en god man över huvud på den som berörs för att göra det mer lätthanterligt för den berörda kommunen. Det är så man upplever det. Jag tycker att det är väldigt upprörande.

Riksdagen beslutade för bara några veckor sedan i den här frågan. Jag kan bara konstatera att det har tagit väldigt lång tid. Redan våren 1999 var det på gång att man skulle göra den här utredningen. Sedan hände det ingenting. Utskottet hade motioner som handlade om de här sakerna. De tillstyrkte dem inte, utan de bara avvaktade att regeringen skulle återkomma i frågan. Så sent som våren 2001 noterade utskottet igen att regeringen hade för avsikt att komma med förslag om hur man skulle bedriva utredningen och en tidsplan under hösten 2001.

Nu står vi här, våren 2002, och ministern säger att regeringen avser att tillsätta en utredning under våren. Jag tror på det när jag ser det, eftersom jag har sett alla de turer som har varit. Man kan undra vad regeringen har sysslat med alla de här åren från 1999.

Utskottet säger igen att man håller med många av motionärerna om att det här är ett jätteproblem och att något måste göras, men man avvaktar att regeringen ska återkomma med den här utredningen. Jag själv ställde så sent som i måndags en skriftlig fråga som ministern får, där jag just begär ett rakt besked om när den här utredningen kommer. Jag hoppas att det är lite mer preciserat än till våren.

Jag ser att justitieministern är optimistisk, och det är ju bra. Han säger att om man behöver göra lagändringar så ska han göra det, men justitieministern kan ju inte vara helt säker på att han är justitieminister när den här utredningen är färdig och allt kommer på plats. Vi vet ju vilken tid det tar.

Det säger jag också för att visa att det är synd att man inte kom i gång 1999, för då kanske vi hade kunnat göra ändringen nu. Alla vet att om man drar i gång en utredning våren 2002, så tar det minst ett år innan den är färdig, har remissbehandlats och kommit tillbaka hit, och då är man väldigt optimistisk om man säger ett år. Det tar alltså väldigt lång tid.

Anf. 65 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill först svara på frågan om jäv. Det här är egentligen inte fråga om en jävsituation. Det handlar i stället om huruvida en viss person är lämplig som god man – det finns ju en gradskillnad där – och om den enskilde och den tilltänkte gode mannen har motstridiga intressen bör någon annan utses. Det här är ju, precis som också har sagts nu, under prövning av domstol.

Jag vet att den här diskussionen har pågått sedan en tid tillbaka, och det efterlyses ett konkret svar. Därför kommer det konkreta svaret nu, och vi behöver inte vänta på frågan: Direktiven för utredningen kommer att vara klara i april, dvs. om några veckor. Jag har försäkrat mig om hos tjänstemännen att man kan ge den garantin. April 2002 är det som gäller.

Anf. 66 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Tack, ministern! Det är alltid roligt när det händer saker snabbt och det kan gå undan!

Det är rätt att det inte är fråga om jäv, men det kommunerna ville framhålla var att det var en jävsituation. Detta stred helt uppenbart mot vad som står i lagtexten, men man ville ha det dithän. Tingsrätten i Skellefteå skrev i sitt beslut att det inte är fråga om jäv, utan man hänvisar till lämplighet.

Sedan hade kommunen hänvisat till föräldrabalken och det ansvar man har, men det hänvisar alltså till när man har egendom att förvalta, och det rör det sig nästan aldrig om i de här fallen. Tvärtom rör det sig alltid om att man ska förvalta en låg pension. Det gäller vardagsutgifter. Många gånger är pensionen så låg att föräldrarna skjuter till av sina egna medel.

Problemet är ju nu att det är många kommuner som har det här på gång, och vad gör man? Föräldrarna känner en enorm osäkerhet. Det är så mycket som stör vardagen när man har handikappade barn med så många funktionshinder som de här barnen har. Samhället gör så lite för att underlätta. Det här är inte några plåster på sårerna. Det är ingen favör för dem att vi beslutar så, utan det är bara deras rätt som vi bör ge dem. Jag vet att ministern håller med mig. Kommer det nu ett färdigt förslag så hoppas jag att det kan resultera i en ganska snabb beslutsomgång, för jag tycker att vi måste göra något för dessa människor.

Anf. 67 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det var ett rakt svar att direktivet kommer i april, men jag har då en liten följdfråga: Hur lång tid ska den här utredningen ha på sig? Det har ju en viss betydelse, och det måste ministern nog ha funderat på, för i direktiven står det ju alltid hur lång tid man ska ha på sig. Man kunde ju som sagt ha börjat våren 1999 och haft det färdiga lagförslaget nu. Men okej: Bättre sent än aldrig!

Det är bra att justitieministern har den här positiva inställningen, för då kommer de här sakerna som vi tar upp om de multifunktionshindrede barnen att finnas med i direktiven, och det tycker jag är bra. Då kan inte utredningen eller de som ska titta på detta bortse från den frågan.

Sedan vet vi ju inte om det blir en parlamentarisk utredning, en expertutredning eller en enmansutredning, men ministern kanske kan avslöja det också.

Anf. 68 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Eftersom det är flera viktiga frågor som noggrant måste genomgå och inte på något sätt får skyndas fram är beräkningen att utredningen kommer att ta två år, men att det finns möjlighet till att ge delförslag under utredningen, vilket jag tror är oerhört viktigt. Men det gäller flera olika frågor, och man kan ju lägga dem efter varandra.

Det är en enmansutredning som är planerad, just för att det inte ska dra ut på tiden ytterligare.

Anf. 69 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Tack, ministern! Det är alltid trevligt med raka, klara besked.

Jag ska avslutningsvis överlämna en kopia på det slutliga beslutet från Skellefteå tingsrätt, som är väldigt belysande. Ministern har här tidigare hänvisat till att ministern inte ska gå in i enskilda fall, och det vet vi och det har vi full respekt för, men enskilda fall kan vara väldigt belysande. Det som står i det här papperet är väldigt belysande för den här situationen. Därför tänkte jag som avslutning för min del lämna en kopia på det här beslutet till ministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2001/02:222 om polissituationen i Stockholm

Anf. 70 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om regeringen avser vidta åtgärder för att kompensera Stockholm och på ett hållbart sätt ersätta de merkostnader som årligen uppstår för huvudstadens polisiära verksamhet genom statens och regeringens åtaganden om internationella arrangemang. Marietta de Pourbaix-Lundin har även frågat om jag avser medverka i en offentlig diskussion om polissituationen i Stockholms län.

Regeringen gör nu den största satsningen på polisen någonsin. Under budgetperioden fram t.o.m. 2004 höjs polisens anslagsram med nästan 2 miljarder kronor utöver pris- och löneomräkningen. Den stora satsningen kommer att ge fler poliser och större resurser för att förebygga och bekämpa brott. Fler civila specialister ska anställas. Satsningen på att utveckla den lokala polisen, närpolisreformen, ska fullföljas.

Nu bedrivs polisutbildning såväl vid Polishögskolan i Solna som vid universiteten i Umeå och Växjö. Enligt Rikspolisstyrelsens bedömning bör resurstillskotten göra det möjligt att utbilda så många poliser att det 2004 finns 17 000 poliser.

Den stora satsning som regeringen har gjort på polisen har lett till att polisen enligt den till regeringen senast inkomna prognosen hade ett överskott på 37 miljoner kronor vid utgången av 2001.

De resurser som polisorganisationen har tilldelats för 2001 har således varit tillräckliga för att finansiera både det underskott som fanns vid början av året och den totala kostnaden för polisverksamheten under året.

Resurserna till respektive polismyndighet fördelas inte av regeringen, utan av Rikspolisstyrelsen. Fördelningen sker efter budgetdialog mellan rikspolischefen och länspolismästaren.

Vid fördelningen tas hänsyn till t.ex. historiska fördelningsgrunder, antal invånare i länen och hur brottsbelastade länen är. Hänsyn tas även till vilka resurser myndigheten har, bl.a. avseende poliser och civilanställda och hur personalens ålderssammansättning ser ut. I samband med budgetdialogen ges polismyndigheten möjlighet att bemöta den analys och bedömning som Rikspolisstyrelsen har gjort samt diskutera de problem man har. I den fördelningsbas som finns har hänsyn tagits till att Stockholm är huvudstad och de merkostnader detta leder till, bl.a. kostnader av det slag som Marietta de Pourbaix-Lundin tar upp i sin interpellation.

Jag deltar gärna i offentliga diskussioner om polissituationen. Den diskussion vi i dag har här i kammaren är ett exempel på en sådan. Jag tänker fortsätta att delta i sådana diskussioner, och jag har bl.a. svarat Kristina Axén Olin att jag ställer mig positiv till offentliga debatter som rör breda frågor om brottsförebyggande åtgärder och om hur vi ska minska brottsligheten och få ett tryggare samhälle.

Anf. 71 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för det rosenskimrande svaret om polissituationen i Stockholm, men verkligheten är nog en annan.

Jag tror inte att farmor Linnéa på Bondegatan i Stockholm, som inte vågar gå ut efter mörkrets inbrott, känner igen sig i justitieministerns beskrivning. Jag tror inte heller att tonårsflickorna från Haninge, som sitter och diskuterar om de vågar åka in på diskot eftersom de känner sig rädda när de ska åka hem, känner igen sig i justitieministerns beskrivning av polissituationen i Stockholm.

Poliserna i Stockholm gör nog vad de kan utifrån de förutsättningar de har, men det finns ju för få poliser. På papperet ska det finnas 4 500 poliser, drygt, men i verkligheten finns det 3 759 poliser. Det kan säkert skilja på en liten polis hit eller dit, men det är ungefär så det är.

Varför är det så? Det finns naturligtvis flera skäl till det. Man brukar säga att man får skörda frukterna. Jag vill säga att vi nu får skörda den ruttna frukten av Socialdemokraternas beslut att stoppa intagningen till Polishögskolan 1996–1998. Det är därför det inte finns några poliser att tillgå. Det är ett av skälen till att det inte finns tillräckligt många poliser i Stockholm och till att många känner sig otrygga.

Polisen i Stockholm åderläts. Poliser från Stockholm blir skickade till olika ställen i Sverige, för att de är duktiga. Det blir man kanske när man jobbar i en storstad. Det går åt väldigt mycket tid för polisen för olika specialarrangemang. Det är det jag tar upp i min interpellation. Det kan vara i samband med EU-arbetet, olika statsbesök osv. Där är regeringen inblandad och fattar beslut.

Som exempel kan jag nämna att det från den 11 september till den 1 oktober gick åt 64 000 polistimmar i Stockholm för bevakning. Det var inte regeringen inblandad i. Av dessa timmar var 20 000 övertid. Det är klart att det går ut över det vardagliga arbete som polisen ska utföra i Stockholm. Det förstår var och en.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Jag är medveten om att det är Rikspolisstyrelsen som fördelar pengarna och inte justitieministern. Men det hänger naturligtvis ihop med hur mycket pengar man får att fördela. Vi moderater vill ge polisen mer, 2,3 miljarder mer än regeringen under en treårsperiod.

Justitieministern säger att han tycker att systemet är bra som det är i dag, dvs. att Rikspolisstyrelsen fördelar pengar. Men det finns väl inget som är så bra att det inte kan bli bättre. Därför måste jag återigen fråga justitieministern om han inte kan tänka sig en central pott som ligger under Rikspolisstyrelsen. Där kunde Stockholm få pengar vid stora internationella arrangemang som regeringen beslutar om.

Det är självklart att en huvudstad har internationella arrangemang. En regering som är internationellt inriktad kommer att besluta om mycket sådant – olika statsbesök, det kanske ska vara förhandlingar mellan krigande parter osv.

Jag undrar om justitieministern kan tänka sig denna centrala pott? Om den inte skulle användas ett år får den ligga kvar. Jag vill ändå att man ska ha öronmärkta pengar. Som det är i Stockholm i dag går alla specialarrangemang ut över den vardagliga verksamheten. Justitieministern menar att det redan har vägts in i budgeten. Nja, det är väl inte helt sant.

Anf. 72 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det är riktigt att antalet poliser har minskat. Det gjordes bl.a. efter samarbete mellan Moderaterna och Socialdemokraterna. Sedan har antalet poliser fortsatt att minska, på samma sätt som det har skett en minskning på skolans område och många andra områden för att man ska klara ekonomin. Det är just det som har gjort att vi nu kan göra den största satsningen någonsin – ekonomin är i balans. Det behövs fler poliser. Det kommer fler poliser.

En korrekt siffra i Stockholm enligt myndighetens egna beräkningar är 4 519 och inte 3 700. Vi vet att det har vänt och att antalet poliser har ökat fram till nu med ett par hundra poliser. Det finns tre polishögskolor nu jämfört med en tidigare. Målet 17 000 poliser år 2004 står fast.

Här talar vi om verkligheten, om farmor Linnéa och tonårsflickor. Det är inte antalet poliser i Stockholm som avgör om farmor Linnéa eller tonårsflickorna är trygga. Det handlar om att minska brottsligheten. Då är inte enbart antalet poliser avgörande. Det handlar om att kunna se till att brotten inte begås, att ge de narkomaner som utför många av brotten en värdefull vård och att ge meningsfull sysselsättning åt de tonåringar som rör sig i Stockholm och som inte får hjälp och stöd av sina familjer. Då går det inte att prioritera skattesänkningar när pengarna behövs så oerhört väl. Alla är medvetna om hur katastrofal situationen är i Stockholm. Narkomaner vistas här öppet och begår brott utan att man tar hand om problemet. Tro inte att det är antalet poliser som avgör!

Stockholm bör, som staden har drivits nu, självkritiskt granska hur man har gjort och hur man kan göra saker och ting bättre och inte tro att det handlar om antalet poliser.

Det finns mycket att göra. Vi har gjort vårt. Vi ökar antalet poliser. Nu är det dags för de borgerliga i Stockholm att se till att de som verkligen behöver hjälp också får det, när det är bättre ekonomiska tider.

Fru talman! Justitieministern framtog sig sjlv ansvaret p ett mrkligt och samtidigt ologiskt satt. Om det nu r som justitieministern sr, varfr utkar ni d utbildningen av poliser? Varfr skryter ni med det, om det nu inte har ngon betydelse hur mnga poliser det finns?

Bekymret i Stockholm r trots allt att man inte har de poliser som man borde ha, de som finns p papperet men som man inte har. rven om man skulle ha pengarna finns de poliserna inte att tillg. D r kan Thomas Bodstrm inte fransvr sig ansvar rven om han inte var justitieminister nr man bestmde sig fr att stoppa intaget till polisutbildningen. Han har rnd r ett ansvar fr detta.

Stockholmspolisens ekonomi r inte s jttebra. Justitieministern antydde att det gr med plus rverallt. Det gr det inte. Stockholm gr fortfarande med minus. Om Stockholm hade alla de poliser man skulle kunna ha anstllda och de inte var sjuka skulle minustecknen bli ganska stora. D skulle Stockholm gr med rver 100 miljoner minus.

Jag frstr r att det r facket som har rknat ut det. Att det gr med plus beror p att det inte finns poliser, och justitieministern kan vl inte vara ute efter det. rven justitieministern pratar ju om att det behrvs ett strre antal poliser.

Jag kan ta ett exempel frn d r jag bor, Haninge srder om Stockholm. Det tillhr Sdertorns polisdistrikt som ibland blir beordrat att skicka sina utryckningsenheter till innerstaden. D finns det ingenting kvar p hela Sdertorn som består av stora kommuner med lnga avstnd: Haninge, Huddinge och Nynshamn. Om det skulle hnda ngt r det flera timmars insatstid. D handlar det vl rnd r om antalet poliser, om ungdomarna ska knna sig trygga.

Jag tycker fortfarande att Stockholm br f r kompensations om regeringen beslutar om sddant som ber r polisens verksamhet i Stockholm, stora internationella arrangemang. Det br ske genom en central pott, som justitieministern inte alls vill diskutera nu. Jag frgr igen: Skulle man inte kunna tnka sig att ha en sddan pott? D kunde de pengar som Stockholm fr gr till det vardagliga arbetet. Nr det sedan hnder speciella grejer fr man speciella pengar fr det.

Det kan inte vara s att medborgarna i Stockholm ska f mindre trygghet och srkerhet, bara fr att de rkar bo i och runt huvudstaden och har en regering som r internationellt intresserad. Det kan inte vara s. Regeringen inbjuder till mnga olika statsbesrk. Det ska inte medborgarna i Stockholms ln behrva lida fr, eller hur justitieministern? Jag ser att justitieministern knppt lyssnar, fr han pratar s mycket med sin rdgivare.

Det handlar inte om siffror hit och dit. Jag frsrker diskutera principerna. Jag vill tillbaka till frgan om en central pott. Kan justitieministern inte rvervga en central pott en liten sekund?

Jag kan bara nmnna debatten som justitieministern deltog i frrra veckan. Det svar jag har ftt i dag r en repris av svaret frrra veckan. Man har lagt till lite om Stockholm. Nr det gller Gteborg rppnar justitieministern fr att man r beredd att tcka en del av de kostnader som Gteborg hade i samband med EU-toppmttet. Det var ett mtte som gick riktigt illa och blev uppmrksammat. Det kan inte vara drfr man

ska få tackning. Stockholm har också haft ett antal EU-möten och en del andra arrangemang som vi skulle kunna få tackning för.

Anf. 74 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! I sitt svar säger justitieministern att man nu gör den största satsningen någonsin. Det handlar om närmare 2 miljarder kronor. Det ska leda till fler poliser, 17 000 vid slutet av år 2004.

Det talas om att det är den största satsningen någonsin och att det kommer att få positiva effekter. Så lät det även för ett år sedan. I budgetpropositionen år 2000 hette det att det var 575 miljoner extra till polisen. Det skulle räcka till ganska mycket. Det skulle räcka till insatser vid EU-toppmöten och till all övrig polisverksamhet.

På grund av kraftigt utvidgad verksamhet visade det sig att det fanns 117 miljoner kvar för polismyndigheterna att dela på. Mot bakgrund av att de inte fick full kompensation för pris- och löneomräkningar ledde det till att det blev neddragningar i närpolisområdena.

Där den vanliga vardagliga polisverksamheten bedrivs blev det alltså neddragningar det år då regeringen sade att det var den största satsningen någonsin. Jag vet att justitieministern i mitten på mars 2001 ökade på med 600 miljoner. Men det kunde inte bli någon ökad verksamhet för det. Det skulle närmast täcka det underskott som då fanns.

Nu sade ministern här: Vi har gjort vårt, och nu ökar vi antalet poliser. Frågan är om det verkligen blir på det sättet. Jag har i dag varit i kontakt med bl.a. ekonomichefen hos Stockholmspolisen. Ministern sade här att man hade 4 519 poliser i slutet av förra året. Men polisen i Stockholm räknar med att det blir en minskning fram till år 2004. Det blir inte med så mycket, men antalet poliser blir strax under 4 500.

Man ska visserligen anställa polisaspiranter. Men det kommer att bli ungefär status quo, som jag nyss visade på. År 2004 beräknar polisen i Stockholm att ligga på ungefär 200 miljoner i underskott. Man kan fråga sig vart den otroligt stora satsningen har tagit vägen när siffrorna inte är bättre.

Likadant är det i de andra stora polislänen, Västra Götaland och Skåne. I Västra Götaland är situationen ännu besvärligare än vad den är i Stockholm. Det hade vi en debatt om här i förra veckan, så det behöver jag inte gå in på nu. I Skåne tycker man att man har relativt hyfsad ekonomi. Man räknar dock med ett underskott på 70 miljoner år 2004. Man säger att problemet nu är att det inte finns några poliser.

Jag inser att regeringen är tillräckligt begåvad för att förstå att om man utbildar många poliser – vilket det bevisligen kommer att göras – kommer det att kosta pengar. Det sorgliga är att regeringen så ofta går in i efterhand, något som flera ekonomichefer har anmärkt på.

Först är det ungefär som att man ska se hur mycket luft som kan pressas ur systemet. Sedan kommer regeringen in i efterhand och justerar budgetar. Det är synnerligen olyckligt. Polisen tappar förmågan till styrning. Den är som en segelbåt på öppet vatten i stiltje. Den kommer ingenvart eftersom den inte vet vad som kommer att gälla. Polisen vet inte hur mycket regeringen kommer att gå in och stötta med.

Det var en ekonomichef som nämnde att när det nu kommer ut en mängd poliser de kommande åren så kommer det också att medföra ökat behov av lokaler, ökat behov av bilar och ökat behov av administrativt

stöd. Men det kommer inte några som helst signaler från regeringen om vad man tänker göra åt den situationen

Jag skulle vilja att ministern funderar på vilka följder det kan få att polisen upplever att den inte har förmåga till styrning på grund av att regeringen alltid kommer in så sent.

Prot. 2001/02:67
12 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 75 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Med en budget på 13 miljarder är det svårt att säga exakt var det slutar. Det är många som gör en alldeles felaktig analys. T.ex. tror jag att samtliga borgerliga debattörer jag hade med att göra under förra året gjorde en felaktig analys när de sade att det kommer att bli minus.

Det visade sig att det var fel. Det blev plus 37 miljoner. Men jag säger inte så mycket om det. Det är svårt att förutse. Vi kan inte säkert veta hur det ser ut 2004. Det beror på saker som vi inte råder över. Det gäller bl.a. löneutveckling osv. Det går inte att säga alldeles säkert.

Regeringen sade år 2000 att det var den största satsningen och att den skulle återkomma om det behövdes ytterligare medel, och regeringen återkom med 600 miljoner. Det är alldeles riktigt att det var den största satsningen år 2000. Men med det ytterligare tillskottet blev det återigen den största satsningen.

Ingemar Vänerlöv uppfattar det alldeles rätt. Vi ökar antalet poliser, och vi tar vårt ansvar. Självklart har det betydelse. Men det handlar inte enbart om det. Jag förstår att man har dragit ned i Stockholm och i många andra städer på kommunal nivå när ekonomin inte räckt till.

På samma sätt tvingades regeringen att dra ned på många områden, bl.a. polisen, under våra år på 90-talet. Men det är nu vi har chansen. Det är nu som vi tar chansen med bl.a. satsningen på polisen. Det är då man så innerligt skulle önska att det gjordes samma satsning på den kommunala nivån.

Det sägs att det nu är så dålig ekonomi att kommunerna inte har råd. Varför är det då så viktigt att sänka skatten, om det nu är brist på pengar? Här har man en chans att använda de välbehövliga pengarna till den vård som behövs och de saker som behövs för våra ungdomar.

Slutligen vill jag göra en korrigering. Enligt uppgift från Polismyndigheten i Stockholm – och det är dess egna uppgifter – blir det 4,6 miljoner i underskott år 2004, dvs. i stor sett ingenting på en budget på 3,4 miljarder. Det är de siffror som jag har fått från Polismyndigheten själv i Stockholm.

Anf. 76 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det hävdas hela tiden att det finns över 4 500 poliser i Stockholm. De finns på papperet, i verkligheten finns de inte. De finns inte att tillgå.

Jag undrar fortfarande om justitieministern tycker att det är bra att polisen får ett överskott beroende på att det inte finns poliser att anställa. Det är därför överskotten finns hos polismyndigheterna. Det finns inte några poliser att anställa.

Efter mycket om och men har nu justitieministern svarat Kristina Axén Olin. Det är väl ingen tillfällighet att svaret kom en vecka efter det att jag skrev interpellationen. Kristina Axén Olin skrev redan den 22 november till justitieministern och påminde den 11 januari. Svaret till

henne kom först den 4 februari. Min interpellation ställdes den 28 januari.

Justitieministern får nu all chans att ytterligare diskutera brottsligheten och hur man bekämpar den. Här i kammaren är det lite begränsat med tid. Vi kan inte gå så väldigt djupt in i det hela. Det är bra att justitieministern äntligen har svarat.

Justitieministern har hela tiden har undvikit att ge mig svar på frågan om den centrala potten. Han får nu en sista chans. Justitieministern tycker att det är bra som det är i dag. Men det som är bra kan faktiskt bli bättre. Kan justitieministern över huvud taget tänka sig att diskutera i termer av att det ligger en central pott hos Rikspolisstyrelsen för just sådana olika saker där regeringen för det mesta är inblandad och beslutar?

Här ska det vara statsbesök. Här ska det förhandlas med människor från olika krigszoner och om olika saker. Det här drar på sig väldigt mycket polisarbete. Det går ut över det vanliga vardagspolisarbetet i Stockholms stad och i Stockholms län. Det berör inte bara Stockholms innerstad. Det berör kommunerna runtomkring som får skicka in folk till staden.

Jag berättade om det när justitieministern inte lyssnade. Man skickar utryckningsenheter från Södertörn till staden, och då finns det ingen där. Det tar flera timmar innan polisen kan komma. Justitieministern bor i länet och vet hur stort det är. Det är långa avstånd om polisen ska till Nynäshamn. Det tar litet tid om den är någon annanstans. Det är vad som händer.

Nu har ministern sista chansen att svara på min fråga om den centrala potten.

Anf. 77 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Jag talade med ekonomichefen på Stockholmspolisen senast i eftermiddag. Jag fick till uppgift att man år 2002 räknar med ett underskott på 37 miljoner, år 2003 ett underskott på 90 miljoner och år 2004 ett underskott på 197 miljoner. Det behöver vi inte debattera. Det är egentligen inte vad det gäller.

Det sades att det är 37 miljoner plus. Det kanske egentligen inte är så konstigt att det råkar bli plus med några miljoner med tanke på sparberingen för polismyndigheterna ute i landet. De insåg med en gång att de var tvungna att vidta åtgärder när de fick de slutliga planeringsförutsättningarna för drygt ett år sedan.

Likaväl som man kan vara glad över att det gick plus 37 miljoner kan man vara lite sorgsen över den minskade polisverksamheten som drabbade allmänheten en hel del. Det har inte minst framgått då och då i medierna.

Regeringen täckte upp underskottet på 600 miljoner. Varför kom det så sent? kan man undra. Jag vet att Rikspolisstyrelsen hade ganska bra pejl på läget i mycket god tid. Hade polisen tidigare fått klart för sig vad regeringen tänkte göra, hur mycket pengar som skulle anslås och att ordentliga summor hade anslagits med en gång tror jag att man lättare hade kunnat göra en bra planering av sin verksamhet. Nu får man gå på sparlåga och hoppas på det bästa. I slutet kommer det några miljoner och då kanske man kan sätta in en åtgärd här och där.

Jag skulle vilja veta vilka åtgärder ministern kan vidta för att det ska bli någon ändring så att polisen inte måste hållas på halster till dess att regeringen kommer in som en räddande ängel och fixar underskotten.

Prot. 2001/02:67
12 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 78 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill säga att satsningen påbörjades tidigare, men diskutera 2000 års budget i detalj kan jag inte för jag var inte närvarande då. Jag kan därför inte ge något detaljerat svar. Men jag vet att man påbörjade stora satsningar och sedan återkom.

Jag beklagar att jag inte har svarat tidigare. Det beror på att det alltid är svårt när det är flera interpellanter.

Jag tycker att det här systemet är bra. Det är decentraliserat och det är demokratiskt. Jag får ofta frågan, t.ex. här i Stockholm, varför man inte satsar mer i Stockholm. Här är ju många arrangemang. Helt riktigt. Det är också därför som Stockholm har betydligt fler poliser per invånare än andra orter. Jag får också höra detta från andra områden, t.ex. Norrland som har sina specifika problem. Jag får höra från Gotland och från Halland att man har speciella problem med turism osv. Samma sak får jag höra från Dalarna och andra delar. Alla har sina specifika situationer.

Principiellt anser jag att det är bra med ett decentraliserat och demokratiskt system. Jag håller med om att saker säkert kan göras ännu bättre. Det kan man göra i alla system. Jag är inte främmande för att diskutera den saken i sig. Men tills vidare tycker jag att det här är ett bra system. Jag är inte beredd att gå över till någon gemensam pott där regeringen ska fördela pengar. Då tappar vi lite av det demokratiska värdet.

Men jag deltar gärna i diskussioner och tar emot förslag till hur det här systemet kan förbättras ytterligare. Det är inte min uppfattning att det här är det perfekta systemet som vi ska ha i alla tider. Vi ska bygga ett decentraliserat och demokratiskt system på så sätt att det fördelar sig över hela landet. Diskussionerna med de olika landsdelarna kommer nog att fortsätta. Det tycker jag faktiskt också är positivt, därför att det också är en mycket viktig del i diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden fredagen den 18 och fredagen den 25 januari inkommit.

16 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2001/02:So36–So40 till socialutskottet

2001/02:MJ25 och MJ26 till miljö- och jordbruksutskottet

2001/02:K58–K75 till konstitutionsutskottet

2001/02:So41 och So42 till socialutskottet

17 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 11 februari

2001/02:248 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Kalkning av sjöar och vattendrag

2001/02:249 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Lena Sommestad
Vindkraftverk

2001/02:250 av *Kent Olsson* (m) till statsrådet Leif Pagrotsky
Gränshinder i Norden

2001/02:251 av *Gunnar Hökmark* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Inflationen

den 12 februari

2001/02:252 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Alkoholskatterna

2001/02:253 av *Beatrice Ask* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Östersjöstiftelsens verksamhet

2001/02:254 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Nyföretagandet i Sverige

2001/02:255 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Muskövarvet

2001/02:256 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Mål för förnybar energi

2001/02:257 av *Nils-Erik Söderqvist* (s) till socialminister Lars Engqvist
Nykterhetsorganisationer

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 februari

2001/02:702 av *Margareta Viklund* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Värdegrund

2001/02:703 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet Ingela Thalén
Misshandlade kvinnors möjlighet till föräldrapenning
2001/02:704 av *Alice Åström* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Rättsystem inom EU
2001/02:705 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturminister Marita Ulvskog
Bevarande av spannmålsmagasin
2001/02:706 av *Ewa Thalén Finné* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Arvsskatten
2001/02:707 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Tältläger för flyktingar
2001/02:708 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Östersjöuniversitetet
2001/02:709 av *Lena Ek* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Miljöstöd
2001/02:710 av *Magnus Jacobsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Kartellbildning
2001/02:711 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Skidförbundet i Falun
2001/02:712 av *Roy Hansson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Sotningsmonopolet
2001/02:713 av *Christel Anderberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Utmätning av bostadsrätt
2001/02:714 av *Christel Anderberg* (m) till socialminister Lars Engqvist
Underhållsstöd
2001/02:715 av *Sten Tolgfors* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Sveriges konkurrenstryck
2001/02:716 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Utvärdering av förmyndarskapsreformen
2001/02:717 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lena Sommestad
Röstköp för ökad valfångst
2001/02:718 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Expertskatten
2001/02:719 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till finansminister Bosse Ringholm
F-skattsedeln

den 12 februari

2001/02:720 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Situationen vid häktet i Falun
2001/02:721 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet Britta Lejon
Åldersdiskriminering

2001/02:722 av *Johan Pehrson* (fp) till statsrådet Jan O Karlsson
Vård av flyktingbarn

Fråga 702 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 februari.

Frågorna 703–722 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 februari

2001/02:621 av *Martin Nilsson* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Fordonsminor försedda med röjningsskydd

den 12 februari

2001/02:643 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukpension

2001/02:660 av *Berit Adolfsson* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Familjeutredningen

2001/02:666 av *Eva Flyborg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Polisen i Västra Götaland

2001/02:668 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens prioriteringar

2001/02:669 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Stöld

2001/02:670 av *Johnny Gylling* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Hot mot pälsnäring

2001/02:671 av *Christina Nenes* (s) till statsrådet Britta Lejon

Kontroll av temperatur i kyl- och frysutrymmen

2001/02:685 av *Cecilia Magnusson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Utvärdering av 1998 års föräldrabalksreform

2001/02:686 av *Carl-Axel Johansson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Nationella ID-kort

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 19 februari.

20 § Kammaren åtskildes kl. 19.33.

Prot. 2001/02:67
12 februari

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.23 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Meddelande om aktuell debatt	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	2
5 § Svar på interpellation 2001/02:210 om agerande i Tjetjenien.....	3
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	3
Anf. 2 JOHAN LAGERFELT (m).....	4
Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	5
Anf. 4 JOHAN LAGERFELT (m).....	6
Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	7
Anf. 6 JOHAN LAGERFELT (m).....	7
Anf. 7 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	8
6 § Svar på interpellationerna 2001/02:212 och 227 om EU:s jordbruksstöd.....	8
Anf. 8 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	8
Anf. 9 RIGMOR STENMARK (c)	10
Anf. 10 CARL G NILSSON (m).....	11
Anf. 11 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	12
Anf. 12 RIGMOR STENMARK (c)	13
Anf. 13 CARL G NILSSON (m).....	13
Anf. 14 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	14
Anf. 15 RIGMOR STENMARK (c)	15
Anf. 16 CARL G NILSSON (m).....	16
Anf. 17 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	16
7 § Svar på interpellation 2001/02:204 om äldreomsorgen.....	17
Anf. 18 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	17
Anf. 19 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	18
Anf. 20 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	19
Anf. 21 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	20
Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	21
Anf. 23 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	21
Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	22
8 § Svar på interpellation 2001/02:205 om rökning och serveringsmiljöer	22
Anf. 25 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	22
Anf. 26 ANNA KINBERG (m).....	23
Anf. 27 CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	24
Anf. 28 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	25
Anf. 29 ANNA KINBERG (m).....	26
Anf. 30 CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	26
Anf. 31 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	27

Anf. 32 ANNA KINBERG (m).....	28
Anf. 33 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	28
9 § Svar på interpellation 2001/02:206 om läkares möjligheter	
att remittera till behandling	29
Anf. 34 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	29
Anf. 35 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	30
Anf. 36 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	31
Anf. 37 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	32
Anf. 38 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	33
Anf. 39 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	33
10 § Svar på interpellation 2001/02:221 om	
Småföretagsdelegationens förslag till förenklingsregler.....	34
Anf. 40 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	34
Anf. 41 STEFAN HAGFELDT (m)	35
Anf. 42 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	37
Anf. 43 STEFAN HAGFELDT (m)	38
Anf. 44 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	39
Anf. 45 STEFAN HAGFELDT (m)	40
Anf. 46 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	40
Ajournering.....	41
Återupptagna förhandlingar	41
11 § Svar på interpellation 2001/02:214 om jämställdhetsläget	
i Sverige.....	41
Anf. 47 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	41
Anf. 48 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	43
Anf. 49 VIVIANN GERDIN (c)	44
Anf. 50 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	45
Anf. 51 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	46
Anf. 52 VIVIANN GERDIN (c)	46
Anf. 53 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	47
Anf. 54 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	48
12 § Svar på interpellation 2001/02:220 om Posten AB:s	
monopol på poströstning	49
Anf. 55 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	49
Anf. 56 ANNA KINBERG (m).....	50
Anf. 57 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	51
Anf. 58 ANNA KINBERG (m).....	52
Anf. 59 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	52
Anf. 60 ANNA KINBERG (m).....	53
Anf. 61 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	53
13 § Svar på interpellation 2001/02:216 om god man för	
multihandikappade	54
Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	54
Anf. 63 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	55
Anf. 64 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	56
Anf. 65 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	57
Anf. 66 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	57
Anf. 67 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	57

Anf. 68	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	58
Anf. 69	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	58
14 §	Svar på interpellation 2001/02:222 om polissituationen i Stockholm	58
Anf. 70	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	58
Anf. 71	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	59
Anf. 72	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	60
Anf. 73	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	61
Anf. 74	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	62
Anf. 75	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	63
Anf. 76	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	63
Anf. 77	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	64
Anf. 78	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	65
15 §	Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden	65
16 §	Hänvisning av ärenden till utskott	65
17 §	Anmälan om interpellationer	66
18 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	66
19 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	68
20 §	Kammaren åtskildes kl. 19.33.	69

